

Клара Тонева¹
Монахиня Методия (Крайчева)²

ОТЕЦ ГЕОРГИ ПЕТРОВ ИБРИШИМОВ – ЕДИН ПРИМЕРЕН ПАСТИР НА ЦЪРКВАТА (Живот, служение, творчество)

Abstract: Clara Toneva, nun Methodia (Kraycheva), *Fr. Georgi Petroff Ibrishimoff: an Exemplary Shepherd of the Church (Life, Ministry and Works)*.

We live in an era with several spiritual and religious traditions. Orthodox Christians are neither isolated from nor protected against teachings and practices that are alien to Orthodoxy. Moreover, secular spirituality today is incompatible with the mystery of Christian faith. Like an eagle, Christian faith requires both of its wings to fly: the Word of God, embodied in the God-man Jesus Christ, and obedience to His commandments. In the 1980s, Father Georgi Petrov Ibrishimov (1903–1988) delivered fervent sermons and wrote extensively on the holistic aspect of faith. The creativity of this humble and devoted ecclesiastic man was evident in his preaching and personal example. He helped many who had strayed from the Orthodox faith return to it. A standout student at the Seminary, he received additional training at the Theological Faculty, which deepened his understanding of the Christian faith. Fr. Georgi applied his knowledge to save souls, dedicating his time and effort to this mission. In his missionary lectures, which resulted from extensive research on sects, he discussed essential issues of the Christian faith, including dogmatic and sacramental matters (Baptism, Confession, Repentance), the Eucharist, the Church, the veneration of the Virgin Mary, the angels, the saints, the icons, the Cross of Christ and His Resurrection, and the veneration of the dead. He addressed issues such as the division among believers and refuted contemporary uncanonical teachings related to the observance of the Old Testament Sabbath (Saturday). His missionary work led to several studies, including “Reasons for the Division of Believers,” “The Sabbath (Saturday) and Sunday in the Light of the Holy Scripture,” “Sacramental and Hierarchical Priesthood,” and “Teaching of the Pentecostals on New Birth from

¹ Авторът е проф. дбн в Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

² Монахиня Методия (Магдалена Крайчева) е доктор по теология от СУ „Св. Климент Охридски“, сестра на Клисурския манастир „Св. св. Кирил и Методий“.

the Holy Spirit and Baptism with the Holy Spirit.” The first two are examined in detail in this research. The dual role of Fr. Georgi’s works—as an apology for the Orthodox faith and a source of salvation for lost souls—was skillfully embodied in his life as a shepherd and preacher of God’s Word. Therefore, his works have retained their relevance over time. With this brief study, we also wish to pay homage to this exemplary ecclesiastical man, benefiting from his words and deeds.

Keywords: *Georgi Ibrishimov, Missiology, Orthodox Theology, Bulgarian Theology of the 20th Century*

Живеем във век, в който има разноцветна палитра от религиозни учения и в който православните християни нито са предпазени, нито изолирани от учения и практики, чужди на Православието. Подведен от плурализма в религията, човек трудно различава черно от бяло, добро от зло. Стаен под купола на бляскавото, плурализмът неусетно води до уеднаквяване, до размиване на „цветовете“ до степен на „сивкаво“, като единственият разграничаващ елемент е силата на рекламата.

Секуларният модел на съвременната твърде крехка духовност завладява все повече територии. Непознаването на собствената вяра отваря широко вратите на истинския ни дом – Църквата – за всякакви стари, нови и най-нови, но чужди на нейната практика учения и представи за Бога, за отвъдното, за духовността.

Човек няма как да избяга от себе си, от онази психическа и духовна потребност, която таи в сърцето си, а именно – да познава Своя Създател. Тъкмо този копнеж движи сърцето към търсене на истината, търсене на истински мир със собствената ни съвест, с другите, с Бога.

Въпросът е как да открием истинското от лъжливото, житото от плявата, същественото от нищожното във век, чийто девиз е: „всичко е позволено, щом се чувствам добре, щом служи на моето Аз“.

Религиозното чувство не е изолирано от този модел, а обратно – плурализмът и премахването (или само размиването) на границите в религиите показват колко много са Аз-овете, предпочели да следват „своя път“, в който я няма другостта на другия, бил той човек или пък Сам Господ Бог.

На „пазара“ на религиозните вярвания обичайно се търси най-хубавото, най-евтино, най-леснодостъпното, най-бързопостижимото и трябва да признаем, че това е естествено за грехопадналия човек. На този фон все повече ни е необходим навременен и сигурен коректив, към който често да поглеждаме.

Намираме ли го в Църквата? Да, със сигурност! В противен случай бихме били по-окаяни и от най-големия неверник, вярата ни би била празна и суетна и не бихме имали надежда за котва в спасителния път, по който пристъпваме.

Светостта в Църквата е корективът, а без нея светът би изгубил своя ориентир. „Дрехата“ на Църквата е светостта: тя не изглежда да е „най-хубавата“, не е и „най-евтината“, често я виждаме измъчена, окървавена и неизвестна. Показателно е свидетелството на мъчениците, изповедниците на вярата и на всички светии, подвизаващи се в доброто войнстване. Не може се укри град, който стои на връх планина (Мат. 5:14) и макар понякога да са забравяни от хората, светлината им продължава да свети в мрака.

При все това светостта привлича, притегля, но не с външна показност, не с лустро, а с едно свое качество, което се родее със светлината: способността да предизвиква дълбокото осъзнаване, че тя е, която си струва. И вече я виждаме не просто хубава, а красива, истински красива.

Светостта обаче струва скъпо – доказва го Кръстът Христов. И не само – скъпа е в очите на Господа смъртта на Неговите светии (Пс. 115:6). Сам Господ говори за цената, която всеки трябва да плати, ако иска да бъде Негов ученик – да вземе кръста си и да Го последва (Мат. 16:24). Не всеки, който е последвал Спасителя, ще умре за вярата си, но всеки, абсолютно всеки трябва да умре за себе си, за да се научи да живее за Бога.

Плодът, носенето на личния кръст и следването на Господ Иисус Христос не са нещо евтино, леснодостъпно или бързопостижимо. Светостта изисква усилие, човешко усилие (Мат. 11:12) и въпреки това е без „плата“, защото идва от Божията благодат, която действа в онези (1 Кор. 15:10), които са предоставили себе си на Бога.

Секуларната духовност е чужда на парадоксите на вярата в Хрис-

тос: от една страна, спасението на човека е по благодат...чрез вярата, а не е от дела, за да не би някой да се похвали (Еф. 2:8-9), а от друга – вярата без дела е мъртва(Иак. 2:26). Ако за хората, които са се отклонили от православната вяра, това е „препъни камъкът“, то за християнската вероизповед, предадена ни от светите отци, от Христовите апостоли и най-вече от Самия Бог в Троица, това е крайъгълният камък.

В книга Второзаконие четем думите на Бог Отец към св. пророк Моисей, които са ключови за осъзнаването на новозаветната вероизповед: И рече ми Господ: ...*Аз ще им издигна Пророк изсред братята им, какъвто си ти, ще вложи думите Си в устата Му, и Той ще им говори всичко, що Му Аз заповядам; а който не послуша думите Ми, които (Оня Пророк) ще говори от Мое име, от него ще диря сметка* (Втор. 18:17-19). Свещеното Писание на Новия Завет потвърждава, че този Пророк е Сам Господ Исус Христос, Който изговаря думи и дава заповеди, така както е научен от Своя Отец (Йоан. 12:49). Послушанието към думите на този пророк е ключът към изпълнението на Божията воля, а за тяхното неизпълнение, както е писано, Сам Бог ще дири сметка.

За да полети „птицата“ на християнската вероизповед, тя се нуждае от двете си крила – думите на Богочовека Исус Христос и послушанието към Неговите заповеди.

За тази пълнота на вярата дръзновено проповядва и пише през 80-те г. на миналия век ставрофорен иконом Георги Петров Ибришимов. Този смирен, добродетелен и даровит свещеник е оставил светла диря в историята на Българската Православна Църква. Много са хората, изпълнени с благодарност и преклонение пред примера и сърцето му на пастир, който се жертва, за да послужи на ближния.

Благословение, но и отговорност е да се надникне дори и в малка част от неговия живот и така да се почувства отдадеността на отец Георги в служба на Църквата и отечеството ни. Неговото служение се изразява не само в изпълнение на обичайните му свещенически задължения, но и в ревностно благовестене и учителстване, в упорита борба за всяка душа и най-вече за тази, която се е заблудила в своя път. Надниквайки в творчеството на отец Георги се уверяваме,

че този скромнен и всеотдаен духовник чрез своята проповед и личен пример възвръща към православието мнозина, отклонили се от него.

Кратко животоописание

Отец Георги е роден на 26 октомври 1903 г., а след живот, отдаден на добротворство и служение на Бога и на хората, умира на 85 годишна възраст.

Пътят на отец Георги към духовното поприще начева с постъпването му в Софийската духовна семинария (1919 г.), която завършва през 1925 г. като първенец на випуска³. През същата година по препоръка на епископ Михаил (ректор на Духовната семинария) е назначен като учител по Източно пеене в курса за певци към Петропавловския манастир с ръководител архим. Сергей. Наред с това получава назначение от митрополит Симеон за чиновник в Митрополията, но, по молба на своята майка, отказва.

На 1 април 1926 г. е назначен в свещоливницата в гр. Велико Търново, а на 2 август встъпва в брак със Стефанка Стойкова Аврамова. На 29 август е ръкоположен за дякон в с. Добри Дял от митрополит Филип, а на 31 август същата година в храма „Успение на Пресвета Богородица“ в Асенова махала, Велико Търново е ръкоположен за

³ В кратка статия на тема „Мисията на семинарския храм „Св Йоан Рилски“ по повод 100-годишнината от Софийската духовна семинария се споменава името на ставрофорен иконом отец Георги Петров Ибришимов, заедно с други видни духовници: „В спомените си завършилите семинарията през „черепишкия период“ най-вече разказват за безупречния ред и дисциплина, за благотворното въздействие върху тях на видни църковници като Смоленски епископ Тихон, Бранички епископ Герасим, архимандрит д-р Атанасий Бончев, отците Георги Найденов, Георги Петров Ибришимов и Николай Тасев, ставрофорен иконом Николай Шиваров, днес професор протопрезвитер д-р в Богословския факултет, Петко Балджиев, днес протоиерей и предстоятел на църквата „Св. вмчк Георги“ във Вършец и др. За атмосферата, в която израстват семинаристите по това време, е красноречиво споделеното от Бранички епископ Герасим: „Милост велика Бог ми даде, като ме постави учител (Еф. 4:11) в духовните ни училища в продължение на четиридесет години. Скъп дар от Бога ми е всеки мой ученик, а най-вече духовните ми синове. Чистосърдечно често им казвам: няма по-скъпо нещо от духовното чедо! За мене духовните чедата, родени и съгрявани с отческа обич в име Христово, като дар Божий са скъпо съкровище. При него постоянно е сърцето ми от събуждане сутрин до заспиване вечер, защото казано е: дето е съкровището ви, там ще бъде и сърцето ви (Мат. 6:21)“ (<http://synpress-classic.dveri.bg/20-2003/hram.htm>; посетен на 07 май 2023).

свещеник; назначен е за свещеник и в родното си село Кесарево.

Едновременно със своето служение преподава вероучение в прогимназията и се занимава с изучаване на сектите. По това време в селото идва да изнася беседи Бони Владов – бащата на пастора на съботяните, но отец Георги възвръща мнозина от тях в лоното на православиято.

В периода 1942–1946 г. е студент в Богословския факултет, който завършва успешно⁴; през лятото на 1946 г. е назначен за ръководител на леговището на Петропавловския манастир, а от Митрополията е определен за ревизор на селата от Стражишкия пункт.

През 1953 г. се преселва във Велико Търново, като първоначално служи в кв. Асенова махала, а след това е назначен в катедралния храм „Рождество на Пресвета Богородица“. През същата година митрополит Софроний го изпраща в Габрово, където в храм „Света Богородица“ е трябвало да изнесе беседа за неправилното почитане на съботата. Участва с беседи в околийски свещенически конференции по същата тема и в организирани мисионерски курсове.

След пенсионирането си е назначен в храма „Св. Николай“ (1-ви ноември, 1964 г.), където дядо Стефан му дава офикията иконом. От 1 януари 1973 г. Светият Синод го назначава за ефимерий, библиотекар и преподавател по Богослужение и Литургика в Духовната семинария на гара Черепиш; там получава и офикията ставрофорен иконом. В края на 1975 г. поради заболяване отец Георги напуска, а след завръщането си постъпва на служба в храма „Св. Марина“ (от 1 ноември 1979 г.).

На 22 декември 1988 г. отец Георги Ибришимов почива. Във връз-

⁴ В брой 24–26 от 1946 г. на *Църковен вестник* [Issue 24–26 from 1946 of the Church Gazette], с. 17 в рубриката „Църковна и обществена летопис“ се споменава и отец Георги Ибришимов: „На 7 т.м. студентите от VIII-ия семестър отпразнуваха при скромна обстановка завършването на висшето си образование. В храма „Св. Йоан Рилски“ при Соф. духовна семинария се отслужи от духовници-богослови св. Литургия с благодарствен молебен по случай щастливото приключване на учебния курс. Произнесе прощално слово от името на завършващите свещ. Георги Ибришимов... Тази година завършват Богословския факултет 16 студенти и студентки от разни краища на страната ни и един студент от федералната република Македония. Особено усърдие в навременното завършване на науките си показах богословите: 1) свещ. Георги Ибришимов, от с. Кесарево, Горнооряховско...“

ка с неговата кончина в „Църковен вестник“ е отбелязано следното: „С рядко усърдие и пастирско старание, с класическа дисциплина той прослужи на родната ни Църква 62 години като енорийски свещеник и ефимерий – възпитател в Софийската духовна семинария. Своята висока образованост и голяма култура той отдаде на повереното му паство, питомците на Софийската духовна семинария за времето от 1 януари 1973 г. до 1 февруари 1976 г. и на събратята си, с които се държеше братолюбиво и просвещаваще постоянно с изследвания и беседи в областта на пастирското богословие.“⁵

Поглед към творчеството на о. Георги Ибришимов

Резултат от мисионерската дейност на **отец Георги Ибришимов** са следните трудове: „Причини за разделение на вярващите“, „Съботата и неделята в светлината на Св. Писание“, „Тайнствено и йерархическо свещенство“, „Учение на петдесетниците за новорождение от Светия Дух и кръщение със Светия Дух“ и др.

Трудовете, които отец Георги пише, разкриват човеколюбивото му сърце; усеща се и категорична непримиримост към отклоненията от православното учение и най-вече към опасността от вечната гибел на заблудилия се човек. Интересът му към сектите не е просто емоционален порив или проява на интелектуално търсене, а е закономерен и целенасочен. По своя характер беседите на отец Георги са главно пастирски, с подчертана грижа за душите.

Материалите, написани от отец Георги Ибришимов, са плод на упорит труд и размисъл, отличават се, от една страна, със задълбоченост и догматическа издържаност в резултат на сериозното му богословско образование, а от втора – с простота, достъпност на изказа, систематичност на изложението, подреденост на мисълта, конкретност, както и сериозна запознатост с доктриналните основи на инославните (често сам отец Георги ги нарича „сектантите“)⁶.

⁵ *Църковен вестник*, бр. 3, 1989 [Church Gazette, Issue 3, 1989], с. 8.

⁶ В този студията ще се придържаме към изказа на отец Георги Ибришимов, като направим следното уточнение: думата „сектант“ идва от лат. *secta* („религиозна група, част, подразделение“) във философията или религията или „начин (стил), метод, последване на дадена школа на мисълта“, или буквално „път, пътека, утъпкана пътека“ (вж. https://www.etymonline.com/word/sect#etymonline_v_23088; посетен на 07

Печатът на творбите му, онова, което прави автора разпознаваем, са любовта към „изгубената овца“ и стремежът към опазване чистотата на вярата, такава каквато ни е предадена от Свещеното Писание и от св. Отци на Църквата. Текстовете на отец Георги са изпъстрени с ключови цитати по разглежданите теми и с многобройни позовавания и препратки към Свещеното Писание.

В настоящата студия насочваме вниманието си към две съчинения на отец Георги, които в голяма степен обобщават творчеството и служението му, като засягат, а също и идейно се преплитат, със споменатите по-горе други два негови текста.

На първо място това е работата върху темата „Причини за разделение на вярващите“ (В. Търново, 1980 г.)⁷. Изложението е насочено към опровергаване на базисните представи в ученията на съботяни, баптисти, методисти, петдесятни и др. Отец Георги обстойно излага и анализира отклоненията от православното учение, като се основава на Божественото Откровение и на Преданието на Църквата. Всъщност неистините, които накърняват вероизповедта, пречат на представителите на тези изповедания (въпреки желанието им за църковно единство) да се върнат към Православието.

Според него вярващите трябва да пребъдват в единство „чрез връзките на любовта, мира, както и във вероизповедта.“⁸ Земната мисия на Иисус Христос включва: първо, разкриване пред хората на светлината и разума, за да познаят Единия Истинен Бог: А вечен живот е това, да познават Тебе, Едного Истиннаго Бога, и пратения от Тебе Иисуса Христа... (Йоан. 17:3); второ, изкупителното дело Христово само по себе си и трето – събиране в едно на разпилените Божи чедра (Йоан. 11:52).

май 2023). В светоусещането на отец Георги обаче думата „секта“ носи смисъл на отклонила се от истините на Христовото учение фракция, тоест хора, смятащи себе си за последователи на Христос, които са изкривили Неговото учение спрямо своите собствени възгледи за християнски живот и практика (отец Георги споменава протестанти (между които петдесятни, баптисти, методисти и съботяни). Отклонението е разглеждано спрямо Православната вероизповед (бел. авт.).

⁷ Текстът е ръкопис, оставен от сродници на отец Георги Ибришимов в библиотеката на Богословския факултет към СУ „Св. Климент Охридски“.

⁸ Ибришимов, Г. Причини за разделение на вярващите (ръкопис), В. Търново, 1980 [Ibrishimov, G. Reasons for the Division among Believers (manuscript), Veliko Tarnovo, 1980], 3.

Единството в Църквата, по думите на отец Георги, е заветът на Христос, за който Той се моли, с него по време на Тайната вечеря завършва обществената Си проповед (Йоан. 17:20-21), единството е идеал и в Стария Завет: Колко хубаво и колко приятно е братя да живеят наедно! (Пс. 132:1). Но понеже единството е само зададено, което означава, че трябва да се осъществи през вековете от християните, то изопачаването на вярата е опасно, защото води до прекъсване на единението с Бога, а оттук – неизбежно се поражда и разделение между вярващите⁹.

Накърняване на единството е имало още при първите християни, тъй като св. ап. Павел говори за църквата в Коринт, увещавайки вярващите да не се отграничават на Павлови, Аполосови, Кифини, Христови, защото Спасителят не се е разделил (1 Кор. 1: 10-13). Отправеното предупреждение е както да не стават мнозина учители, така и във връзка със строгото отношение на апостолите към лъжеучителите в Църквата през първите векове – все предупреждения, които и днес са защитна ограда (1 Тим. 1:3-7; Иак. 3:1-2; Гал. 1:6-8; 2 Йоан. 9-11). Още от апостолско време се появяват ереси, които апостолите, техните приемници и светите отци е трябвало да оборват в своите съчинения и да разобличават на Вселенските събори.

Но дали след победата над древните ереси вярващите са съхранили единството помежду си? С този реторичен въпрос отец Георги начева същинското изложение по темата за причините за настъпило то разделение. Със загриженост и огорчение напомня за нарушеното единство между православни и католици (1054 г.), случило се поради стремежа за господство в Църквата на Римския епископ – папата и довело до накърняване на мира между вярващите. Някои нововъведения в католицизма, направени от папата, пораждат ново разцепление, но вече в самия католически свят (под влиянието на Мартин Лутер, 1517 г.). Така се появява протестантизмът, но протестантите не се завръщат към вероизповедта на Църквата, а обратно – за да не ги приобщи папата отново към себе си, посягат на вероизповедта и така, изменяйки я, постулират като основен принцип: да вярват, но така както те самите разбират Свещеното Писание. С времето този

⁹ *Ibid.*, 1-2.

принцип се обръща срещу тях, някои от последователите на М. Лутер например, не са били съгласни с него и така разделението в протестантския свят продължава, валидно е и днес.

В резултат на всичко това „протестантството, пише отец Георги, заприлича на царство, разделено на части една срещу друга.“¹⁰ Сектантските общности днес са десетки и понеже признават само това, което се казва в Евангелието, се наричат също евангелисти. Отец Георги привежда няколко примера, от които разбираме, че самите протестанти осъзнават проблема за нарушеното единство, но също и своето безсилие да го преодолеят. Причината е, че макар и католици, и протестанти да искат единението между вярващите, то е постижимо според тях, но с условието всеки да запази своето вероучение. Стремешът за чисто външно, формално обединение няма как да осъществи заветната цел на Господ Иисус Христос за единство между вярващите в Него. Тук отец Георги категорично подчертава важноста както на мира и любовта между вярващите, така и на единството във вероизповедта. Ако единството не се основава на една вероизповед, тогава то не е истинско, а фалшиво.

От друга страна, проповедта на протестантите и усилията им да привлекат последователи са опасни за православните християни, които не познават добре Свещеното Писание. Според отец Георги дейността на протестантските пастори води не само до разделение сред православните, но и до отрицателни последици в личния и обществен живот на засегнатите. Обичайно инославните привличат последователи, като посещават страдащи и болни, приласкават обременени и отчаяни хора, които впоследствие канят в своите молитвени събрания, където им въздействат с беседи, проповеди и музика, обещавайки им спасение единствено чрез лична вяра в Христос. Като потвърждение на последното твърдение отец Георги дава примери от реалния живот, с които се е сблъсквал в своя пастирски опит. Хора, които по природа са чувствителни, са силно привлечени от учението на петдесетниците за кръщение със Светия Дух, те настойчиво искат да говорят на непознати езици, а други, впечатлени от учението на адвентистите за близкото идване на Христос, започват да изживяват

¹⁰ *Ibid.*, 4.

ужаса от идването на Спасителя и така завършват като психично разстроени хора. Не са малко и примерите за засягане на единството на отделни семейства, определяни преди това като образцови¹¹.

Като има предвид състоянията, които не са характерни за здравата вяра, а са резултат от заблуда, посявана от секти с различен характер, и за да предпази вярващите от пагубните лъжеучения, отец Георги настойчиво подчертава необходимостта от дълбоко познаване на онези библейски текстове, които са неправилно интерпретирани.

Следва разглеждането на темата за вероизповедта, която е основополагаща за творчеството на духовника.

Вероизповедта

Като учение на небесния Отец, разкрито от Иисус Христос чрез обществената Му проповед, а сетне и чрез Светия Дух, вероизповедта включва преди всичко заповедите, предадени от Отец на Сина, а после чрез Бог Дух Свети на апостолите (Деян. 1:1,2). Тези заповеди, които са думи за вечен живот (Йоан. 6:68), са дадени от Самия Небесен Отец и са изявени от Иисус Христос. Божиите заповеди (Втор. 18:18-19) са твърдата основа, върху която е изградена Христовата църква и всяко тяхно неразбиране, омаловажаване, изопачаване или подменяне с други, макар и подобни на тях, води до тежки последици – рухване, разделяне, сриване на всеки градеж, наченат върху погрешна основа (вж. притчата за къща, построена на пясък и тази на скала – Мат. 7:24-27). Всеки, който съзижда на грешна основа, няма да има полза от вярата си. Тук е опасността от всяка подмяна на вероизповедта, което според отец Георги най-общо се изразява в следното:

- първо, влагане във вярата на друго, различно значение, отричане на Църквата, на миропомазването, пренебрегване на покаянието, омаловажаване на изповедта и влагане на друг смисъл в св. Евхаристия;

- второ, отричане на заповедите, които Господ Иисус Христос е дал чрез Бог Дух Свети на апостолите (Деян. 1:1,2);

- трето, отхвърляне на даденото в Свещеното Писание като свещените изображения (иконите), почитането на светците, молитвите

¹¹ *Ibid.*, 6–7.

за покойниците, безбрачният живот на Божията майка и др.

Според отец Георги механичното получаване на прошка за греховете, основано единствено на изкупителното дело на Господ Иисус Христос, не е православно учение, защото прошка и спасение се постигат чрез послушание и спазване на Божиите заповеди.

Вярата

На първо място във вероизповедта стои вярата, която отвежда хората към Бога, към единение с Него; без вярата няма как другите условия да бъдат изпълнени; но с нея се поставя само началото на вероизповедта. Отец Георги често напомня, че вярата в Христос и изпълняването на Неговите заповеди са взаимнообвързани и образуват едно цяло – пълнотата на вярата. Само с едното или с другото крило на тази „птица“ човек няма как да се спаси: „личната вяра не спасява, когато се влага друг смисъл в Божиите заповеди.“¹²

До Х в. еретиците са изменяли църковното учение за личността на Господ Иисус Христос, а сега, както потвърждава отец Георги, сектантите изменят самото учение на Спасителя. М. Лутер и неговите съмишленици се отделят от римокатолицизма, за да се предпазят от човешки предания. Това обаче не ги отвежда до първоизточника на вероизповедта, а обратно – още по-далеч, защото започват да подлагат на критика не само Светото Предание, но да изопачават и Свещеното Писание, влагайки в него собствен смисъл и тълкувайки го според своето разбиране.

Изходен пункт на тяхното изповедание е, че човек се спасява чрез вяра в Христос и заради Неговото изкупително дело. Тази вяра е лична вяра, чрез която повярвалият в Христос бива опростен и спасен. Според отец Георги това твърдение важи за всички протестантска секти, то е постулат за протестантите, от които те не отстъпват¹³. Така вярата се надценява, като ѝ се придават качества и значение, които сами по себе си, без изпълнение на другите заповеди, тя няма: „Надценяването на личната вяра в Христа е най-голямото зло, което сектантите нанесоха на вероизповедта. Защото, щом тя спасява, другите

¹² *Ibid.*, 13.

¹³ *Ibid.*, 16.

заповеди, които Иисус Христос определи също като средства за спасение, нищо не могат да допринесат за прошка на греховете и за спасение.¹⁴ От надценяването на вярата, като от „кървава рана“, следват и останалите изопачения в тяхната вероизповед; та нали и демоните вярват, че Иисус Христос е Син Божий, но това не ги ползва, защото не зачитат Неговите заповеди.

Грехът на сектантите се утежнява и от факта, че не заблуждават само себе си, но въвеждат и неопитните в заблуждение. Подчертавайки думите: повярва Авраам на Бога и това му се вмени за оправдание (Бит. 15:6; Рим. 4:3), те „забравят, че Авраам бил послушен във всичко на Бога и изпълнявал всички Негови заповеди, затова и вярата му се вменила за оправдание.“¹⁵

Като добър пастир на словесното стадо отец Георги отправя сериозно предупреждение към хората, склонни да следват учения, които са чужди на православието: „ако... за всяка празна дума човешките ще отговарят в съдния ден ... колко повече ще отговарят за отхвърляне на заповедите Му като средство за спасение?“ и „да се вярва в Иисуса Христа пламенно и да Му се служи всеотдайно е похвално, но това не дава основание и право да се подценяват Неговите заповеди, защото са вечен живот и за тях Бог ще дири сметка...“¹⁶

За кръщението

Кръщението с вода е другият пункт, по който протестантските секти се отклоняват от православното учение.

Несъмнената необходимост от кръщение е посочил Сам Спасителят, още преди то да бъде установено като тайнство. В разговора Си с Никодим Иисус Христос разкрива както благодатната, така и осезаемата страна на това тайнство: Ако някой се не роди свише, не може да види царството Божие...ако някой се не роди от вода и Дух, не може да влезе в царството Божие. (Йоан. 3:3,5). Раждането свише е духовно-благодатната, а раждането от вода – осезаемата страна на тайнството Кръщение. Като духовно-благодатно средство за възраж-

¹⁴ *Ibid.*, 16–17.

¹⁵ *Ibid.*, 17.

¹⁶ *Ibid.*, 18.

дане чрез вода и Дух, то е установено от Иисус Христос след Неговото Възкресение, когато Спасителят заръчал на учениците Си: Идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа... (Мат. 28:19).

В някои от свещените новозаветни книги се споменава за кръщение, извършвано от св. Йоан Предтеча (Мат. 3:6 сл.; Деян. 13:24), поради което той е наречен Кръстител. Ако Йоановото кръщение е било покаяно по своята същност, то установеното от Спасителя тайнство Кръщение е благодатно; то е ново раждане от вода и Дух, раждане свише (Йоан. 3:5,7).

Протестантите обаче отхвърлят значението на кръщението като средство за прощаване на първородния грях, а първата причина е посоченото вече тяхно убеждение, че за спасението е необходима единствено вяра; а оттук – в делото на спасението вярата не се нуждае от кръщението. Според тях кръщението е просто обред и знак, който подбужда и затвърждава убеждението, че спасението е заради вярата. Напълно закономерно омаловажават и дори отричат учението на Спасителя, че в купелната вода човек се очиства от първородния грях; роденото от плътта става дух, роден от Духа Светаго (Йоан. 3:5,6) и човек се спасява (Марк. 16:16).

Друго основание, за да отрекат значението на кръщението, е погрешното осмисляне на думите на св. ап. Петър в 1 Петр. 3:21, където се казва: образът на тая вода – кръщението (което не е отмахване плътската нечистота, а обещаване Богу добра съвест) спасява сега и нас чрез възкресението на Иисуса Христа.... Под плътска нечистота те разбират греховете на хората, т.е. кръщението не премахва плътската нечистота, а е само обещаване на Бога на добра съвест. Това е неправилно разбиране на текста, защото под плътска нечистота според отец Георги трябва да се разбира греховното влечение у човека, което нито кръщението, нито вярата могат да отстранят. В този случай това, което остава за вярващия, е да обещае Богу добра съвест, т.е. да се старае да не съгрешава. А относно първородния грях и извършените до кръщението грехове, то кръщението определено ги очиства и след потапянето в купелната вода човекът се новоражда.

Според сектантите от човека се изисква съзнателност при кръ-

щението, за да е възможно той да обещае добра съвест, следователно – кръщението на деца нямало основание, и още – децата не трябвало да се кръщават, тъй като нямали грехове. Някои сектанти учат, че децата са свети, защото родителите им са вярващи, поради което няма необходимост да бъдат кръщавани, а като доказателство привеждат текста на 1 Кор. 7:14. Истината е, че без кръщение децата не могат да бъдат спасени.

Свет все още не значи спасен. В Священото Писание светостта се свързва с чистотата, но преди всичко светостта е тайна, която е присъща на Бог, Който е пречист. Свето е това, което произхожда от Бога или, което е свързано с Него. В Новия Завет светостта на Бога се разкрива главно в следните три смислови значения: първо, Бог е свет (Йоан. 17:11); второ, Бог е всемогъщ (Лук. 1:37) и трето – Бог е есхатологическият съдия (Откр. 6:10).

Светостта, която се проявява у хората, се основава на взаимоотношенията между Твореца и човека – венец на Неговото творение. Божията светост се открива тогава когато се произнесе Божието име (Лук. 1:49); когато се проявява вярност към Божия закон (Рим. 7:12); когато се говори за духовността на Закона (Рим. 7:14); когато се претвърждава светостта на Стария Завет и основаването на Новия (Лук. 1:72). През целия си живот християнинът трябва да бъде света жертва, предоставена на Бога.

За миропомазването

В Священото Писание няма преки сведения, които да сочат, че Иисус Христос е установил тайнството Миропомазване, каквито има например за тайнството Кръщение. Но в Евангелието се съдържа обещанието, дадено от Спасителя, че след като се прослави, Той ще удостои онези, които вярват в Него, с даровете на Светия Дух: А в последния велик ден на празника застана Иисус, издигна глас и рече: който е жаден, да дойде при Мене и да пие. Който вярва в Мене, из неговата утроба, както е речено в Писанието, ще потекат реки от жива вода. Това каза за Духа, Когото щяха да приемат вярващите в Него; защото Дух Светий още не бе даден, понеже Иисус още не бе прославен. (Йоан. 7:37-39). В приведения евангелски текст се имат предвид

даровете, които се дават в тайнството Миропомазване, а не онези извънредни дарове, които се съобщават само на някои от вярващите за особени цели (вж. 1 Кор. 12:4-31). С не по-малко значение е и следната заповед на Иисус Христос, която Той дава на апостолите: *...и като се събираше с тях, Той им заповяда: не се отдалечавайте от Йерусалим, а чакайте обещанието на Отца, за което сте слушали от Мене; защото Йоан кръщава с вода, а вие не след много дни от днес ще бъдете кръстени с Дух Светии.* (Деян. 1:4-5). На Петдесетница апостолите са кръстени с Дух Свети, а след това сами са кръщавали с вода, и още – кръстените с вода те са кръщавали и с Дух Свети (Деян. 8:14-17)¹⁷.

Отец Георги отбелязва, че петдесетниците „се отличават от другите секти главно по въпроса за действието на Светия Дух в делото на спасението.“¹⁸ Те учат за две Негови действия – новорождение от Светия Дух и кръщение със Светия Дух. На първо място, петдесетниците премълчават за кръщението с вода като средство за новорождение и това е обяснимо предвид основния им постулат за спасение само чрез вяра. Те представят новорождението като действие на Светия Дух у човека, независимо дали има или няма кръщение с вода. Това обаче е не просто повърхностно и неправилно тълкуване на Свещеното Писание; за петдесетниците кръщението с вода и миропомазването (последното отричат, понеже заповедта не е пряко дадена от Иисус Христос) са външни форми, които са недостатъчни за раждането на човек свише. Вярват в незабавното духовно новорождение в резултат на „пробуждане“, например – при проповед. Така те отъждествяват новорождението само с вярата, изразена в молитва за приемане на Господ Иисус Христос за личен Спасител, т.е. с някаква лична увереност за опрощение на греховете.

Дотам спират те – само до вярата, без да признават кръщението с вода като средство за спасение, защото за тях то е символичен акт на

¹⁷ Апостолите предали на своите приемници – епископите – правото да извършват това тайнство. Увеличаването броя на повярвалите закономерно довело до затруднението върху всеки един от тях да бъдат положени ръце. Тази невъзможност породила практиката епископите да освещават миро, с което презвитерите като техни пълномощници да помазват определени части от тялото на повярвалите в Иисус Христос.

¹⁸ Ибришимов, Г. *Причини за разделение* [Ibrishimov, G. Reasons for Division], 39.

изразяване на вярата, която е получена с новородението. Покаянието се отъждествява с новородението, а новородението според тях е гарантът за спасение. Когато новороденият умре, той отива на небето, затова и учението на петдесетниците за духовно новородение е в противоречие със Священото Писание.

Относно кръщението със Светия Дух твърдят, че новородението предварва кръщението със Светия Дух, защото при „раждането от Духа“ се очистват греховете. Според тях кръщението със Светия Дух е само едно преживяване, нещо, което е допълнително, т.е., че човек може и да не бъде кръстен със Светия Дух. От Священото Писание знаем, че всички вярващи получават кръщение със Светия Дух: при кръщението със Светия Дух, което се извършва при миропомазването (отречено от петдесетниците), Дух Свети се дава на вярващите и Той пребивава у нас. В Священото Писание няма никакво колебание дали човек е кръстен със Светия Дух или не – подчертава отец Георги¹⁹.

Друго важно наблюдение, което духовникът прави, е, че петдесетниците не са наясно за броя на кръщенията със Светия Дух. Някои от тях (например Рубен Арчър Тори) смятат, че може да се говори за повече от едно кръщение; дефинират определени преживявания като примери за „по-пълна мярка“ от Светия Дух, един вид „второ благословение“, което отново е отъждествявано с кръщението със Светия Дух. За съжаление, не спират дотук, но и твърдят, че кръщението със Светия Дух няма за първоначална цел освещението на отделните вярващи. От друга страна, според тях чрез кръщението със Светия Дух вярващите се кръщават в „едно тяло“, т.е. съставят частите на едно тяло – Църквата. По този начин, кръщавайки се духовно, тези вярващи стават живи, активни, полезни членове на това Тяло. Според Р. Тори много от хората обаче дори не търсят кръщението със Светия Дух. Тук отец Георги уместно поставя въпроса – „как е възможно при новородението от Светия Дух, човек да е спасен, но да не е станал член на Църквата?“²⁰

Изразено обобщено, според написаното от отец Георги, учението

¹⁹ *Ibid.*.

²⁰ *Ibid.*, 48.

на петдесетниците за Светия Дух включва следното: първо, те учат за две действия на Светия Дух – новорождение от Него и кръщение със Светия Дух; второ, в делото на спасението поставят раждането от Светия Дух като предварващо кръщението с Дух Свети; трето, за тях кръщението със Светия Дух е само едно преживяване; четвърто, кръщението със Светия Дух е нещо допълнително и не всички го получават; пето, може да има повече от едно кръщение със Светия Дух; шесто, кръщението със Светия Дух няма за своя първоначална цел освещаването на вярващия, и седмо – чрез кръщението със Светия Дух отделните вярващи се кръщават в едно тяло.

Отец Георги умело оборва тези и други неверни твърдения, като подчертава, че основното, което инославните правят, е да отхвърлят Божиите заповеди и основните средства за спасение, без които човек няма как да го постигне²¹.

Църквата

Важно място отец Георги отделя на Църквата и учението на сектантите за нея. Като разяснява подробно каква е нейната същност и каква е ролята ѝ в света, той опровергава всяка неистина.

На първо място духовникът посочва основните истини за Църквата: тя е корабът, който превежда вярващите през бурното житейско море към пристанището на техния небесен дом; съхранява Христовото учение и спасителните средства за усвояването на изкупителното дело на Спасителя; Църквата е дело на триединния Бог; Иисус Христос съгражда църквата Си, придобивайки я със собствената Си кръв, пролята на кръста; предава Себе Си за Църквата, за да я очисти с водната баня на кръщението; Богочовекът пребъдва в Църквата през всички дни до свършека на света, като я пази така, че портите адови да не ѝ надделеят; в деня на Петдесетница Бог Дух Свети полага основите на Църквата Христова, като разкрива и учи апостолите и вярващите на всичко, което Христос не им е казал поради тяхната вътрешна неподготвеност да Го приемат преди Неговата смърт и Възкресение; Светият Дух ги освещава и усъвършенства духовно²².

²¹ *Ibid.*, 39–53.

²² *Ibid.*, 54–57.

Църквата е единение с Христос на всичко небесно и земно: небесното са светите ангели и блажените небесни духове, които съставляват небесната Църква, а земната Църква са вярващите на земята, съединени с Христос, с една вяра, с едни тайнства, с една йерархия.

Различни са наименованията на Църквата²³, които се съдържат в Свещеното Писание, като всички те акцентират върху вътрешното и органично единство между Иисус Христос и тези, които са Негови. Безспорно най-всеобхватен и въздействащ сред разнообразието от новозаветните образи е този на тялото Христово²⁴.

Според отец Георги значението на Църквата се обуславя от следното: Христос пребивава в Църквата, както и Светият Дух, Който я освещава; в Църквата апостолите са вложили всичко необходимо за човешкото спасение; тя е стълб и крепило на истината; в Църквата вярващите принасят плодове на покаяние за извършените грехове и духовно се усъвършенстват; членовете на земната Църква са в молитвено общение с членовете на небесната; молитвата към светците, към Божията майка, към Божиите Ангели са важна част от Божия план за Църквата; Църквата е една, света, съборна и апостолска²⁵.

Църквата е една, защото е създадена по образа на Светата Троица. Божието триединство, както и любовта между трите Лица на Светата

²³ Например: малко стадо (Йоан. 10:14,16; Лук. 12:32); овча кошара (Йоан. 10:1); дом Божий (Евр. 3:6); невеста Христова (Еф. 5:23) и др.

²⁴ В това отношение учението на Църквата най-напред е ясно изразено и оформено от св. ап. Павел, който на много места в своите послания нарича Църквата тяло Христово, като по този начин определя и нейната същност; Иисус Христос за Църквата е това, което е главата за тялото: *...и не се придържа о Главата – Христа, от Когото цялото тяло, поддържано и свързано чрез стави и свързки, расте с растение по Бога.* (Кол. 2:19). Вярващите са членове на това мистично тяло Христово, чрез своята вяра и любов те трябва да съдействат за духовното му възрастване и укрепване: *...а с истинска любов да растем по всичко в Оногова, Който е глава, – Христос, от Когото цялото тяло, стройно сглобено и свързано чрез всички дарувани свързки, при действието на всяка част според силите й, нараства, за да се съжижда в любов.* (Еф. 4:15-16). Както със Спасителя, така и помежду си вярващите образуват пълно и неразрушимо духовно единство: И както тялото е едно, а има много членове, и всички членове на едното тяло, макар и много, са едно тяло, – тъй и Христос. Защото чрез един Дух всички сме кръстени в едно тяло, било иудеи или елини, било роби или свободни; и всички с един Дух сме напоени (1 Кор. 12:12-13).

²⁵ Ибришимов, Г. *Причини за разделение* [[Ibrishimov, G. Reasons for Division], 57–61.

Троица, се изобразяват в единството на Църквата (вж. Йоан. 17:11, 20-23). Тя е тайна на същностното единство при ипостасно различие, защото в Църквата има много отделни личности, но те са свързани от една вяра и тайнства: Едно тяло сте и един дух, както сте и призвани към една надежда на вашето звание; един е Господ, една е вярата, едно е кръщението, един е Бог и Отец на всички, Който е над всички, и чрез всички, и във всички нас. (Еф. 4:4-6).

Църквата е света както по своята същност, така и по своите цели и плодове. Тя е осветена от Господ Исус Христос, Който: обикна църквата и предаде Себе Си за нея, за да я освети, като я очисти с водната баня чрез словото; за да я представи на Себе Си славна църква, която няма петно, или порок, или нещо подобно, но да бъде света и непорочна. (Еф. 5:25-27).

Основание за съборността на Църквата са думите на Спасителя, които Той отправил към светите апостоли преди Своето възнесение: И тъй, идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа... (Мат. 28:19, вж. също и Марк. 16:15, Деян. 1:8)²⁶. След като първообразът и основата на съборността на Църквата е единството на божествените Лица (Йоан. 17:21), то съборността трябва да бъде разбирана предимно в смисъл на цялостност, вътрешно единство, всеединство, неразделност на вяващите, изразяващо се в учението, вярата, любовта и богослужението.

Съществена характеристика на Църквата и безспорен показател за нейната истинност е апостолският ѝ характер. Връзката със светите апостоли се изразява в три насоки: първа, в началото на самата Църква, втора, в нейното учение, и трета – в апостолското приемство на нейната йерархия²⁷. Учението на Църквата е вярно съхранено и точно предадено чрез и от апостолите. Църквата е апостолска и по-

²⁶ В съвременното православно богословие се подчертава светоотеческото разбиране, според което съборността се обосновава от троичния догмат: първообразът на съборното единство на Църквата е божественото единство на трите Лица на Светата Троица, всяко от които притежава пълнотата на божествения живот.

²⁷ Първите „живи камъни“, които Спасителят е положил при съзиждането на Църквата, са светите апостоли, които са избрани и възведени в апостолско достойнство и служение от Самия Христос: И отреди от тях дванайсет, за да бъдат с Него и да ги разпраща да проповядват ... (Марк. 3:14); на тях Исус Христос е дал власт да учителстват, да свещенодействат и да ръководят църковния живот (Мат. 28: 19-20).

ради непосредствената и непрекъсваема приемственост на йерархическото служение в нея. Всъщност апостолското приемство се оказва онази тайнствена нишка, която свързва историческата пълнота на църковния живот в едно съборно цяло.

От своя страна, сектантите се придържат към учението на Мартин Лутер за Църквата, което я лишава от нейното йерархическо устройство и от тайнствата в нея. Тук отец Георги се спира на „Аугсбургското изповедание“²⁸, в което се казва, че Църквата не е измислена, а също и че Църквата е невидима. В самото изказване е налице противоречие и накърняване на истината, защото след като Църквата съществува на земята и има своите членове в различни народи, то няма как тя да не е видима. Освен небесните войнства на Ангелите тя обема и хората, които живеят на земята.

Няма основание и учението, че Църквата е общество без външни форми и обреди. Външният облик на Църквата е самата вяра, строго опазвана от апостолите. Църквата има и своите тайнства, за които сектантите говорят, но са ги лишили от съдържание, определяйки ги просто като обреди.

В стремежа си да се откъсне от Римската църква, която е видима църква, с външна форма и тайнства, и да я отрече, в своя превод на Свещеното писание М. Лутер заменя думата църква с думата община. Тази дума е крайно неподходяща, защото обозначава нещо, което е ограничено в пространството²⁹.

За насъщната необходимост от покаяние

Подробно и задълбочено отец Георги разглежда следващата стъп-

²⁸ „Аугсбургското изповедание” от 1530 г. е първият главен документ, от който научаваме за вероизповедните принципи на лутеранството. Той е редактиран от Филип Меланхтон (1497–1560), а „Апологията на Аугсбургското изповедание” (друг документ на лутеранството) е изцяло дело на същия богослов. Ф. Меланхтон допуска съчетаване на богословски и философски принципи и смята, че много от идеите на Аристотел се съгласуват с Откровението. „Аугсбургското изповедание” е в две части: в първата се съдържат двадесет и един члена на вярата, а втората част включва „членове за поправяне на злоупотребите” в Римокатолическата църква. (повече вж. на http://religiology.org/religions/protestantism/lutherans/lutherans_teaching; посетен на 07 май 2023).

²⁹ Ибришимов, Г. *Причини за разделение* [[Ibrishimov, G. Reasons for Division], 63–64.

ка – покаянието³⁰: неговото значение, мястото му в църковния живот, необходимостта му за човека. Оттук и болката, с която споделя, че сектантите са подценили покаянието.

То е средство, определено от Бога, чрез което се прощават греховете, извършени от хората. След вярата, кръщението и миропомазването, покаянието заема място във вероизповедта. И това е разбираемо, защото, макар да е кръстен и миропомазан и вече да е част от Църквата, човек поради склонността към греха не спира да съгрешава.

Грехът, според отец Георги, е „отстъпване на човека от източника на живота, Бога и нарушаване на Неговите заповеди, които са живот вечен“³¹; грехът е зло, престъпление, което прави човека нечист пред Бога и го отдалечава от Него, а без Твореца човекът умира духовно, без Неговите заповеди ходи в тъмнина; грехът, прикривайки се в началото, не показва своето действително лице, докато не бъде извършен, а след това тласка човека да се крие от другите; грехът завладява първо мислите чрез идеи, сетне чувствата, а накрая – волята, която у човека е третата крепост за преодоляване. Ако човек не съумее да се справи на първата стъпка – на нивото на мислите, след това е по-трудно да спре извършването на греха, макар че на нивото на волята, спирането му също е възможно. Най-силната подкрепа в борбата с греха според отец Георги е непрестанната молитва.

Духовникът размисля и върху темата за първородния грях и неговите последици. За грехопадението на нашите прародители свидетелстват първите глави от книга Битие: вместо да върви от негреховност към добродетелност и от невинност към светост, Адам, злоу-

³⁰ След Своето възкресение Иисус Христос дал на апостолите власт да прощават или да не прощават греховете и с това е установил тайнството Покаяние (Мат. 18:18). Тази духовна власт апостолите предали на своите приемници и така се е запазила в Църквата и до днес: „А Иисус пак им рече: мир вам! Както ме Отец прати, тъй и Аз ви пращам. И като рече това духна и им казва: приемоте Духа Светаго“ (Йоан. 20:21-23). Видимата страна на тайнството се изразява в устното изповядване на разкайващия се и в прощаването (или съответно непроставането) на греховете му от изповедника - свещеник. Невидимата страна включва благодарта, която се дарява от Светия Дух на разкайващия се, за да го помири с Бога и да го окуражи в надеждата му за спасение.

³¹ Ибришимов, Г. *Причини за разделение* [Ibrishimov, G. Reasons for Division], 66.

потребявайки с волята си, престъпва Божията заповед.

Първият грях е обхванал всички хора и е довел до отрицателни промени в целия космос. Преминаването на греха от човек в човек се извършва чрез раждане, защото всички ние произхождаме от Адам (Пс. 50:7). Когато говорим за първи грях по отношение на самите прародители, трябва да разбираме греха им и наред с това греховното състояние на тяхната природа като последица от този грях. А спрямо нас, техните потомци, следва да разбираме само греховното състояние на нашата природа, състояние, с което и в което се раждаме: Аз знам, че в мене, сиреч в плътта ми, не живее доброто; защото желание за добро има у мене, но да го върша не намирам сили. Защото не доброто, което искам, правя, а злото, което не искам, него върша. А щом върша това, що не искам, не аз го върша вече, а грехът, който живее в мене. И тъй, намирам у себе си такъв закон, че кога искам да върша доброто, злото стои до мене. Защото с вътрешния си човек намирам услада в закона Божий, но в членовете си виждам друг закон, който воюва против закона на моя ум и ме прави пленник на греховния закон, що е в членовете ми. (Рим. 7:18-23). В приведения текст се съдържа и определение за същността на първия грях – той е греховно състояние на нашата природа, получено по наследство, което е причинено от греха на нашите прародители и довежда до разтление на природата ни, и още – едно живо греховно начало, действащо у всеки човек със силата на закон³².

Според отец Георги за очистването на личните грехове след кръщението Бог е определил покаянието, което включва осъзнаването на извършения грях, разкаяние за стореното и искрена молитва към Бога. „Като червена нишка призивът на Бога за покаяние минава през цялото Св. Писание“³³, казва отец Георги. Според него инославните принизяват покаянието само до едно вътрешно разкаяние, което обаче не е съпътствано от вопъл към небесния Отец, а само от убеденост,

³² Духовна смърт, изразяваща се в лишаването на Адам и Ева от прякото благодатно участие на Бога в техния живот, помрачаване на Божия образ у човека, физическа смърт, физическо зло, преминаване на прародителския грях с последиците му върху целия човешки род, отрицателни промени върху физическата природа – тези са най-важните последици от грехопадението.

³³ Ибришимов, Г. *Причини за разделение* [Ibrishimov, G. *Reasons for Division*], 73.

че който вярва в Христос, греховете му се умиват чрез Христовата кръв, пролята на Кръста. Тук духовникът привежда някои духовни песни на инославните; техният основен постулат им пречи да видят, че покаянието не е само осъзнаването на греха и вътрешно разкаяние: „Ядката, същината на понятието покаяние е молитвата към Бога за очистване, изглаждане на греха.“³⁴ Тази молитва те са подменили с убеждението, че когато човек повярва, Христос го умива с пролятата Своя кръв. Сам Спасителят обаче опровергава това невярно убеждение, защото като средство за опрощаване на греховете и за усвояване на Неговото изкупително дело Той посочва не само вярата, но и кръщението, покаянието, Евхаристията, извършването на добри дела, и изобщо всичко, което е заповядал на вярващите³⁵.

Подценявайки покаянието и пренебрегвайки изповедта, инославните според отец Георги са във вражда с Бога, Който ги е постановил. Макар да имат съзнание за греховност и разкаяние у себе си, те нямат покаянието – молитва към Бога за прошка на греха. Покаянието е стъпалото, което им липсва и което би ги довело към изповед на греха.

Св. Евхаристия

Ако Кръщението въвежда в Църквата, а Миропомазването дава необходимите дарове за живот в нея, то св. Евхаристия е „тайнството на всички тайнства“, в което християнският живот намира своята пълнота. В Евхаристията, която има централно и неповторимо еклезиологично значение, общността става Църква, тяло Христово, нов народ Божи, храм на Светия Дух. Това се постига чрез жертвената евхаристийна трапеза, установена от Спасителя малко преди кръстните Му страдания: И когато ядяха, Иисус взе хляба и, като благослови, преломи го и, раздавайки на учениците, каза: вземете, яжте:

³⁴ *Ibid.*, с. 80.

³⁵ За православните християни изкуплението има не само обективна, но и субективна страна или индивидуална човешка страна, т.е. ние го усвояваме чрез личните си усилия, в които сме подпомагани от Божията благодат. Изкупителното дело на Иисус Христос прави спасението реално само когато отговаряме с дълбока вяра, благодатно възраждане чрез светите тайнства и когато с любов го оделотворяваме в живота си. Без общението с Бога вечният живот и спасението са невъзможни.

това е Моето тяло. И като взе чашата и благодари, даде им и рече: пийте от нея всички; защото това е Моята кръв на новия завет, която за мнозина се пролива за опрощаване на грехове. (Мат. 26:26-28) и ... това правете за Мой спомен. (Лук. 22:19). По време на св. Евхаристия цялата Църква принася на Бога, в Христовото име, хвалебна жертва, възпоменаваща смъртта и Възкресението на Господ.

Още от апостолско време Църквата вярва и проповядва, че в Евхаристията ние, християните се причастяваме с тялото и кръвта на Исус Христос, а не просто с хляб и вино: Затова между вас има много немощни и болни, а и умират доста. (1 Кор. 11:30).

Ако допуснем, че св. ап. Павел не е придавал на евхаристийния хляб и чаша значение на тяло и кръв Христови и в този смисъл е разбирал причастието само като благочестиво подражание на Тайната вечеря, то тогава думите: затова между вас има много немощни и болни, а и умират доста (1 Кор. 11:30), стават ненужни. Цялата светоотеческа писменост е проникната от убедеността, че евхаристийният хляб и вино са плът и кръв на Исус Христос³⁶.

Отец Георги пише, че инославните не споделят учението на Исус Христос за Евхаристията. Водени от главния си принцип за спасение само чрез вяра и от собственото си лично тълкуване на Священото Писание, основоположниците на Реформацията³⁷ създават свои уче-

³⁶ Относно изясняването на църковното учение за св. Евхаристия сме признателни в най-голяма степен на св. Йоан Златоуст, който категорично потвърждава, че когато се причастяваме с евхаристийния хляб и вино, ние приемаме истинските, реални тяло и кръв на Господа и чрез това причастие се съединяваме със Самия Исус Христос: „И с Кръвта на Спасителя нека се причастяваме така, съветва светителят, сякаш докосваме устните си до Божието пречисто Тяло.“ (Свети Йоан Златоуст. Девет слова за покаянието. Прев. Ев. Минева, София: Тавор, 1994 [Saint John Chrysostom. Nine Homilies on Repentance. Trans. Ev. Mineva, Sofia: Tabor, 1994], 137–138). „Затова старайте се да потребявате една Евхаристия, защото една е плътта на Господ наш Исус Христос и една е чашата за единение с Кръвта Му“, пише св. Игнатий Богоносец в своето писмо до филаделфийците. („Св. Игнатий Богоносец. Послание до филаделфийци, IV“, в: *Светоотеческо наследство. Изборник*. Прев. Св. Риболов, Ал. Кашъмов, Ст. Терзийски, София: Омофор, 2001 [S. Ignatius of Antioch, Epistle to Philipppians. In: Patristic Heritage. Anthology. Trans. St. Ribalov, Al. Kashamov, St. Terziyski, Sofia: Omophor, 2001], 40).

³⁷ Реформацията е „мощно историческо и духовно явление в историята на Западна Европа“. Всъщност протестантството се заражда през XVI в. в условията на Ре-

формацията и като част от нея. За начало обикновено се приема 1517 г., в която Мартин Лутер обявява своите 95 тезиса. Религиозните идеи на Реформацията са мотивирани основно от желанието за свобода на личната вяра и съвестта на вярващия. Прицелна точка на тези послания е „възприемания като авторитарен клир на Римокатолическата църква”. (Повече вж. на <http://religiology.org/religions/protestantism>; посетен на 07 май 2023). Лутеранството е първата и най-широко разпространена форма на протестанството. Заражда се в Германия, носейки името на своя духовен водач Мартин Лутер (1483–1546). Магистър по свободни изкуства М. Лутер решава да приеме монашество и постъпва в манастир, а по-късно става доктор по богословие. Посещава Рим през 1510г. като остава дълбоко разочарован от бездуховността на католическото духовенство. Конкретният повод за окачването на прочутите 95 тезиса е продажбата на индулгенции с цел събиране средства за катедралата „Св. Петър” в Рим. В тези тезиси са формулирани някои основни принципи на лутеранството и на протестанството като цяло. М. Лутер превежда Библията на немски език. (повече вж. <http://religiology.org/religions/protestantism/lutherans>; посетен на 07 май 2023). Калвинизмът е реформационно направление на протестанството, възникнало през XVI в. в Швейцария. Жан Калвин (1509–1564) е французин по произход, учи богословие в Сорбоната в Париж, става бакалавър по свободни изкуства, а по-късно изучава хуманитарни науки и право, като завършва с докторска степен. Повече под влияние на хуманистски възгледи и пиетистското движение, отколкото под влияние на лутеранските възгледи, още като студент той участва в предложения за реформиране на католическия църковен живот. Със своите критически възгледи си навлича гнева на църковните власти и затова емигрира в Швейцария. По-късно в Женева се отдава на проповед на Писанието и прави първи стъпки към реформиране на църквата. В книгата си „Установления на християнската религия” разкрива основните си възгледи, положени като доктринални принципи на калвинизма. Към 1553 г. Ж. Калвин завършва превода на Библията на френски език. Прави редица коментари и тълкувания на книгите от Писанието. (Повече вж. на <http://religiology.org/religions/protestantism/calvinism>; посетен на 07 май 2023). Цвинглианството е реформационно движение в Швейцария с център Цюрих, откъдето носи името Цюрихска реформация. То е немско реформистко (за разлика от френското на Ж. Калвин) движение и е свързано изключително с дейността на Улрих Цвингли (1484–1531). Възгледите на У. Цвингли се формират под силното влияние на ренесансовото мислене и хуманизма; импонира му платонизмът. У. Цвингли става магистър по философия в университетите във Виена и Базел. Священото Писание е предмет на негов силен интелектуален интерес, като У. Цвингли изучава и староеврейски. Той е свещеник първо в Гларус, а после в Цюрих. Реформите, които предприема, са вдъхновени изключително от образците на християнски живот, както той ги открива в Священото Писание. В много отношения реформите му са сходни с тези на М. Лутер, но ги осъществява по свой начин. Монашеският живот според него не е предписан от Библията и е ненужен. По негово решение се отменят постите по църковния календар, обявява се против целибата на духовенството. От 1524 г. не се отслужва меса, не се признават

ния за Евхаристията.

М. Лутер твърди, че Христос поради Своето вездесъщие пребивава в евхаристийния хляб, но хлябът не е тяло Христово. Когато приемат хляба, вярващите приемат невидимо и Христос, Който е в него. М. Лутер уточнява, че Христос прониква в евхаристийния хляб в мига, в който вярващите го приемат, но защо Христос пребивава само в този момент в хляба, М. Лутер не пояснява.

Според Ж. Калвин при Евхаристията само на избрани за спасение се дава тялото и кръвта Христови, които присъстват в хляба и виното невеществено, както учи М. Лутер, а някак духовно. Причащаването с тялото и кръвта Христови става не чрез устатата видимо, а духовно.

Според У. Цвингли Евхаристията е само възпоменаване на Христовата изкупителна жертва. Евхаристийният хляб и вино са просто символи на тялото и кръвта Христови, така че Христос само символически присъства в Евхаристията. Думите „това е Моето тяло“ и „това е Моята кръв“ У. Цвингли и последователите му разбират не буквално, а образно. Според тях вкушването на хляба и виното като символи не може да спаси душата. Тя се очиства единствено чрез вярата в Бога посредством Иисус Христос; вярата е духовно вкушване на Христос, а хлябът и виното са неин външен символ³⁸.

Видно е, че и тримата „реформатори“ сами отричат своите учения, а противоречията помежду им свидетелстват за отграничаването им от Христовото учение за Евхаристията.

Какво според отец Георги правят те?

Първо, отхвърлят като противоречащи на разума предложение-то на хляба и виното в тяло и кръв Христови; второ, отричат самото предложение (при тях хлябът и виното са обикновени хляб и вино); трето, изпускат благословението, при което хлябът и виното се предлагат³⁹ в тяло и кръв Христови, за което св. ап. Павел предупреждава в 1 Кор. 11:28-30; четвърто, не признават благословения хляб и вино

светците като посредници в общуването с Бога, отменено е почитането на икони и мощи. Според У. Цвингли в причастието не се приемат същински плът и кръв Христови, а то има по-скоро смисъл на припомняне на жертвата на Христос (повече вж. в: <http://religiology.org/religions/protestantism/zwinglians>; посетен на 07 май 2023).

³⁸ Ибришимов, Г. *Причини за разделение* [Ibrishimov, G. *Reasons for Division*], 101–108.

³⁹ Литургичният термин е „претворяване“.

за тяло и кръв Христови; пето, извършват евхаристийната трапеза за спомен на Христос – учат, че „Това е“ означава обикновения хляб и вино на трапезата и за този хляб Иисус Христос е казал „Този хляб е Моето тяло“ и „Това вино е Моята кръв.“⁴⁰

Това тълкуване е невярно поради две причини. Първата е, че те не признават този хляб и това вино за тяло и кръв Христови – от една страна, учат, че Иисус Христос посочил за Свое тяло обикновения хляб, а от друга, твърдят, че този хляб и вино не са тяло и кръв Христови. Другата причина се съобразява с езиковата гледна точка – Иисус Христос е употребил показателното местоимение в ср. р., ед. ч. В българския и в оригинала на гръцки език хляб е от мъжки род, така че според инославните Иисус Христос е казал: „това хляб е Моето тяло“. Правилното разчитане според отец Георги е „това преложено е Моето тяло“. И тъкмо тук е шестото отстъпление от учението за Евхаристията. Бог нарича Евхаристията жертва, но инославните отричат това, което е седмото отстъпление от Христовото учение, а последното, осмото е, че не приемат молитвите за покойните⁴¹.

Инославните свързват причастието с опрощаване на греховете. За тях значението на Евхаристията е, че тя засилва вярата, заради което им се опрощават греховете. Тук според отец Георги отново изпъква техният постулат за спасение само чрез лична вяра, а заради неговото спазване те едностранчиво тълкуват не само Евхаристията, но и останалите средства за усвояване на изкупителното дело Христово.

При представянето на втора част на разглежданата книга⁴² ще се придържаме към последователността на темите, така, както отец Георги ги дава в съдържанието. Накратко ще се спрем на всяка от тях, като маркираме най-главното от неговата полемика.

Пресвета Дева Мария

Църковното учение за Дева Мария, което се основава на Свещеното Писание, е разкрито и разяснено от светите отци и учители на

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ *Ibid.*, 108.

⁴² Втората част също е ръкопис, който се пази в библиотеката на Богословския факултет към СУ „Св. Климент Охридски“.

Църквата и е точно формулирано и утвърдено на Вселенските събори.

Ние вярваме, че св. Дева Мария е:

първо, майка на Господ Иисус Христос и поради това – Богородица в собствен смисъл на думата;

второ, Приснодева, което означава, че до, по време на и след раждането на Спасителя тя остава Дева;

трето, Божията майка стои по-високо от всички небесни сили и светии, тя е „по-чтима от херувимите и несравнимо по-славна от серафимите“;

четвърто, след Иисус Христос Богородица е първа наша застъпница пред Бога.

Някои от светите отци на Църквата намират указания за приснодевството на Божията Майка в Свещеното Писание на Стария Завет. В този смисъл те разбират например думите у пророк Йезекиил: И доведе ме назад при външните врата на светилището, обърнати към изток, и те бяха затворени. И каза ми Господ: тия врата ще стоят затворени, не ще се отворят, и никой човек не ще влезе през тях, защото Господ, Бог Израилев, влезе през тях, и те ще стоят затворени. (Йез.44:1-2)⁴³. Нейното приснодевство не трябва да бъде възприемано като отрицание или пък като недостиг на нещо, а обратно – приснодевството е пълнотата и целостта на самата любов, израз на пълното ѝ себеотдаване на Бога. Според св. ап. Павел в края на вековете Църквата ще бъде пред Иисус Христос като „чиста девица“ (2 Кор. 11:2).

По въпроса за приснодевството на Божията майка инославните отново учат в противоречие с църковното учение. Като преиначават и погрешно тълкуват Свещеното Писание и като отхвърлят свидетелствата и значението на Свещеното Предание, те не само че не признават приснодевството на Божията Майка, но и се лишават от възможността както за прослава на Богородица, така и от нейното

⁴³ Според св. Йоан Дамаскин под „врата“ в цитирания текст трябва да се разбира св. Дева Мария: „И при зачатieto, и след раждането Му нейното девство остана непокътнато. Един влезе при нея и я запази затворена ... за Него бе възможно да мине през вратите и да ги остави заключени. С други думи, и след раждането Приснодевата остана Дева, без да общува с мъж до смъртта си.“ (Св. Йоан Дамаскин. *Точно изложение на православната вяра*, София, 1996 [St. John of Damascus. *An Exact Exposition of the Orthodox Faith*, Sofia, 1996], 202).

молитвено застъпничество⁴⁴.

За почитта към св. ангели, светците и светите икони

Почитта към св. ангели, светиите и светите икони също е чужда на инославните изповедания, макар основанията за тази почит да са налични в Свещеното Писание.

Църквата почита и възпява св. ангели като закрилници и пазители на вярващите. За Ангелите Иисус Христос казва: Гледайте да не презрете едного от тия малките, защото, казвам ви, техните Ангели на небесата винаги гледат лицето на Моя Отец Небесен.“ (Мат. 18:10). Св. ап. Павел пък говори за ангелите като за „духове служебни, провождани да служат на ония, които ще наследят спасение (Евр. 1:14). В Свещеното Писание са описани много случаи, когато светите ангели са в помощ на вярващите (Числ. 20:16; 22:31-33; Деян. 11:13-14; 12:7-11), а почитта към ангелите и призоваването им на помощ по време на несгоди и беди са част от Божия план за Църквата.

Отец Георги пише, че връзката между св. Богородица, св. ангели и светците с живеещите на земята не е преустановена. За това свидетелстват множество примери от Свещеното Писание; думата свети се среща още в Стария Завет (Втор. 33:2; 1 Царств. 2:9; Пс. 115:6), за тях се говори и като за ходатаи пред Бога (Ис. 43:27; 2 Мак. 15:12; 3 Ездр. 2:18 и др.).

В Православната църква почитта към светците може да бъде изразена чрез: благоговейно възпоменаване на техния подвиг, което поражда стремеж да им се подражава според силите на всеки; чрез богослужебна прослава на тяхната памет; построяване на храмове в тяхна чест; рисуване на икони и стенописи в храмовете; запалване на свещи пред техните икони и др.⁴⁵

Почитта към светците има двойно измерение – от една страна, чрез нея се отдава прослава на Бога, чието величие те са отразявали още в земния си живот, а от втора – прослава на самите тях като живи

⁴⁴ Ибришимов, Г. *Причини за разделение* [Ibrishimov, G. Reasons for Division], ч. II, 11.

⁴⁵ Отдаването на такава многостранна почит не означава, че ги почитаме като божества, а че ги възприемаме като верни раби и „приятели Божии“, които са станали светци чрез своите лични усилия и с помощта на Божията благодат.

образи Божии.

След своята смърт светите Божии угодници вършат чудеса и ни помагат, молейки се за нас. От техните мощи⁴⁶ и дрехи идва изцеление за хората, стават и много чудеса. Според отец Георги сега, в новозаветно време, в още по-голяма степен се вършат чудеса посредством Божиите угодници, затова е добре да отправяме молитви към тях, но не само за лична полза, но и за укрепване на вярата и в помощ на ближните⁴⁷.

Православната църква почита свещените изображения на иконите въз основа на Священото Писание, а отстъпилите от Православиято отхвърлят това почитание като грешно, определяйки иконите за идоли, като се позовават на втората Божия заповед.

С присъщото си задълбочено познаване на Священото Писание отец Георги опровергава доводите на инославните, които по думите му, „не обърнали внимание, че когато Бог повикал Мойсея горе на планината му дал допълнително заповеди. Едната от тях е във връзка с направа на свещени образи.“⁴⁸ Случаят, за който споменава отец Георги, е отразен в книга Изход: ... и направи два херувима от злато: изковани ги направи на двата края на очистилицето; ... и херувимите да бъдат с разперени отгоре крила, като покриват с крилата си очистилицето, а лицата им да бъдат едно срещу друго; лицата на херувимите да гледат към очистилицето... А скиинята направи от десет платнища препреден висон и синя, пурпурена и червена вълна, и по тях направи херувими изкусна работа;... (Изх. 25:18,22; 26:1). Противоречието между тези заповеди и втората от 10-те Божии заповеди е привидно: „Обяснението е, че на народа с втората заповед се

⁴⁶ Божията благодат е, която запазва непокътнати телата на светците – светите мощи. Основанията за почитането им са в разбирането за съществуване на особена връзка между Светия Дух и тленните останки на светците. Светите мощи е тяло, което е предпрославено още преди всеобщото възкресение, макар и да продължава да го очаква. Друго основание за Църквата е, че светите мощи са източници на непресъхваща Божия благодат и сила. След като Творецът е създал човека за нетление (Прем. 2:23) и след като тялото на вярващия трябва да бъде „храм на Духа Светаго“ (1 Кор. 6:19), то колко по-действително е единението между Светия Дух и земните тела на светците, които са осъществили своето богоподобие.

⁴⁷ Ибришимов, Г. *Причини за разделение* [Ibrishimov, G. Reasons for Division], ч. II, 12–13.

⁴⁸ *Ibid.*, 13.

забранява той да има в частния живот както забранени неща, кумири, тъй и незабранени свещени изображения, херувими, които са образи горе на небето, за да не ги боготвори. Свещените пък изображения като светии трябва да има в скинията, тъй като тя е света (Пс. 137:2). Народът не можел да влиза в скинията, защото това било забранено за него.⁴⁹

Свещените образи според отец Георги са важна психическа потребност за вярващите. Те не са идентични с първообразите, но насочват към тях и напомнят за тях. Свещените образи и събития, изобразени в храма, са „една неписана Библия, която напомня за свети Божии угодници и за събития.“⁵⁰

Почитта към светия Кръст

Голгота е онова място, на което е поставена основата на Новия Завет между Бога и човека, а печатът на този Нов Завет е жертвената Божия любов. Като неин израз кръстът е слава и сила Божия: да си припомним, че преди кръстните Си страдания и смърт Спасителят казал на Своите ученици: ... сега се прослави Син Човеческий, *и Бог се прослави в Него. Ако Бог се прослави в Него, и Бог ще Го прослави в Себе Си, и веднага ще Го прослави.* (Йоан. 13: 31-32).

Славата и силата на кръста са слава и сила на троичния Бог: чрез кръстната смърт на Иисус Христос се прославя Отец, а след Христовото Възкресение Бог Дух Свети слиза над повярвалите (вж. Йоан. 7:39), за да ги облече със сила (Деян. 1:8; 2:4). Както възплъщението на Бог Слово, така и кръстът са дело на Светата Троица, а в основата и на двете е любовта Божия.

И Старият, и Новият Завет говорят по свой начин за кръста Христов: както когато Адам и Ева са яли от забранения плод и са умрели, така и в Новия Завет, вярващите в Христос, като ядат Евхаристията като плод от дървото на кръста, получават вечен живот и възкресение в последния ден: А Иисус им рече: истина, истина ви казвам: ако не ядете плътта на Сина Човечески и не пиете кръвта Му, не ще имат в себе си живот. Който яде Моята плът и пие Моята кръв, има живот

⁴⁹ *Ibid.*, 14.

⁵⁰ *Ibid.*, 15.

вечен, и Аз ще го възкреса в последния ден. (Йоан. 6:53,54).

Според отец Георги не може да бъде ученик Христов този, който пренебрегва кръста: „Духовният кръст е необходим за нас вярващите, защото на него разпъваме греховете, които искаме да вършим.“⁵¹ В новозаветно време за силата на кръста се говори най-вече в посланията на св. ап. Павел; кръстът присъства и в живота на светиите по необикновен начин и носи победа.

А що се отнася до почитането на св. Кръст, то петдесетниците отричат неговото значение, защото според тях както родителите не могат да целуват, нито да почитат ножа, с който техният син е убит, така и вярващите не трябва да целуват, нито да почитат кръста, на който Христос е страдал. Това според отец Георги разкрива, че те не познават учението за кръста в Свещеното Писание.

Молитви и помен за покойните

Физическата смърт не само не преустановява, но и не отнема от единството на земната и небесната Църква, защото то се основава на вярата и любовта, които са неподвластни на времето и пространството. Независимо че починалите членове на Църквата са видимо отделени от живите, те не престават да пребъдват в единство с тях. Това единство обуславя и значението както на нашите молитви, така и нашите грижи за спасение на покойните, грижи, които са израз на непреставашата любов. Умиращият с вяра и с искрено покаяние продължава да бъде част от едното и също тяло Христово.

Молитвите, които отправяме за покойните, както и плодовете от тези молитви се извеждат от наставленията, които се съдържат в Божественото Откровение по отношение на молитвата въобще. Християните, които са изпълнени с любов, са длъжни взаимно да се подпомагат в пътя си към спасение. Една от проявите по този съвместен път и същевременно израз на любовта към ближните, е взаимната молитва. Иисус Христос, Който се моли за всички хора, ни заповядва да се молим и за своите врагове; св. апостоли също ни препоръчват да се молим за всички хора и по всяко време, без оглед на мястото, където те се намират, или на обстоятелствата, които преживяват (Еф. 6:18-

⁵¹ *Ibid.*, 19.

19; Иак. 5:16). Нужно е да се молим за всеки, който има потребност от молитва, а необходимост изпитват както живите, така и починалите, защото всички сме живи у Бога.

Отец Георги посочва, че в древните литургии, както и в сегашните, се съдържат молитви за покойните. Св. ап. Павел се моли за Онисифор (2 Тим. 1:16-17), за да намери милост у Бога в оня ден, т.е. денят на второто пришествие. Молитвите и извършваните от близките на починалите помени се отразяват благотворно върху задгробната им участ. Както помагаме на хора в нужда, така, по думите на отец Георги, не трябва да лишаваме и нашите покойници от тази милост – молитва и помен⁵².

Инославните не правят помени за починалите, нито се молят за тях. В Свещеното Писание и Предание на Църквата обаче помените и молитвите за покойните заемат важно място.

Учението за душата на човека

Според учението на съботяните след смъртта душата няма съзнателен живот. Те са заимствали това учение от еврейската секта на садукееите, според която няма възкресение, няма ангел, нито дух. Не е възможно според тях, когато тялото е в гроба, човек да мисли без мозъка си. Те питат: ако духът на човека след смъртта му отива на небето или в ада, тогава каква е целта на Страшния съд? А също и – каква цел би имало възкресението, ако душата или духът може да живее вън от тялото? Сам Господ Иисус Христос опровергава това учение, като казва: А за възкресението на мъртвите не сте ли чели реченото вам от Бога, Който казва: „Аз съм Бог Авраамов, и Бог Исааков, и Бог Иаковов”. *Бог не е Бог на мъртви, а на живи.* (Мат. 22:31-32).

Според Свещеното Писание душите на починалите са живи и водят съзнателен живот, а всички останали размишления като тези на съботяните са техни лични умопостроения. Св. ап. Павел казва: Защото Христос затова и умря и възкръсна и оживя, за да господарува и над мъртви и над живи. (Рим. 14:9). От този стих се разбира, че покойните също водят съзнателен живот, след като Христос господарува и над тях. Отец Георги определя съботяните като съвременни

⁵² *Ibid.*, 22.

садукеи във вероизповедта и умело ги оборва чрез доводи от Свещеното Писание⁵³.

Духовникът завършва своя труд с кратко възражение и срещу различни теософски учения, включително това на дъновистите. Той определя теософията като „мъдрост за познание на Бога“, окултизмът – като тайно учение за духовните сили, а дъновизма – като тяхна издънка⁵⁴. Теософи, окултисти и дъновисти отричат, че Исус Христос е възплътилият се Бог Слово, според тях, Той е само един велик учител, Който след много прераждания е достигнал до тази степен на духовно съвършенство. Разпятието на кръста и Възкресението те определят като „алегория“; отричат Страшния съд и възкресението на мъртвите, а крайната им цел е да откъснат християните от Христовата вяра.

Според отец Георги Свещеното Писание категорично опровергава тези погрешни учения за Спасителя; духовникът умело утвърждава истините на православната вяра, като оборва едно от централните разбирания на теософите за живота на душата след смъртта – учението за прераждането – позовавайки се отново на библиейския текст.

Съботата и неделята в светлината на Свещеното Писание

През 1993 г. православният епархийски просветен център „Св. Благовещение“ при Старозагорската митрополия издава малка книжка със заглавие „Съботата и неделята в светлината на Светото Писание“, чийто автор е ставрофорен иконом Георги Петров Ибришимов. Макар и с неголям обем (69 с.), тя е богата по своето съдържание като тематичното обосноваване е направено чрез привеждане на доказателства от Свещеното Писание. Главната цел на съчинението е защитата на празнуването от Църквата на възкресния ден (неделята)

⁵³ Срв. Откр. 6:9-11: А когато сне петия печат, видях под жертвеника душите на закланите за словото Божие и за свидетелството, що имаха; и викаха с висок глас, думайки: докога, Владико Светий и Истинний, не ще съдиши и не ще отмъстваш за нашата кръв на ония, които живеят на земята? И всекиму от тях се дадоха бели дрехи, и им се каза да починат още малко време, докле се допълни броят на съслужителите и братята им, които ще бъдат убити, както и те. От текста разбираме, че се говори за времето преди Второто пришествие на Господ Исус Христос; душите са живи и водят съзнателен живот, макар телата да почиват в гроба.

⁵⁴ Ибришимиов, Г. *Причини за разделение*, ч. II [Ibrishimov, G. *Reasons for Division*], 28.

вместо спазването на старозаветната събота, което от XIX в. насам правят т. нар. адвентисти.

Провокиран от накърняването на основата на християнската вяра – Възкресението, и от тежкия път на душата, заблудила се в собствените си тълкувания на Писанието, отец Георги се заема да направи обстойна критика на адвентисткото учение в светлината на Свещеното Писание на Стария и Новия Завет.

С присъщата си харизма и богословска подготвеност духовникът се противопоставя и разобличава учението на адвентистите за Второто идване на Христос. Отец Георги определя учението им като противоевангелско и подчертава, че времето на Второто Христово идване е тайна, която знае само Небесният Отец. Въпросът за определяне на датата на Второто Христово пришествие се разрешава от Самия Спасител чрез Неговите думи: А за оня ден и час никой не знае, нито небесните Ангели, а само Моят Отец (Мат. 24:36; Деян. 1:7). Св. ап. Павел също свидетелства като казва: А колкото за пришествието на Господа нашего Иисуса Христа и нашето събиране при Него, молим ви, братя, да се не поколебаετε тъй скоро в мислите си, нито да дохождате в ужас било чрез дух, било чрез слово, или чрез послание, като че ли от нас изпратено, какво уж настъпва вече Христовият ден. Никой да ви не прелъсти по никой начин; защото оня ден не ще настъпи, докле първом не дойде отстъплението и се не открие човекът на греха, синът на погибелта, *който се противи и се превъзнася над всичко, що се нарича Бог, или светиня, за да седне като бог в Божия храм, показвайки себе си, че е бог.* (2 Сол. 2:1-4).

В допълнение на посоченото отец Георги опровергава и тълкуването на съботяните върху осма глава на св. пророк Даниил, според което, те „изчисляват“ точна дата на Второто пришествие. Ще насочим вниманието само върху схемата за анализ, предложена от духовника – аргументиране по темата чрез придържане към Свещеното Писание.

Съботата в Стария Завет

При прочита на доводите на съботяните относно съботата общото впечатление е, че учението им е изтъкано от вътрешни проти-

воречия и несигурност. Фактът, че те в голяма степен са повлияни от ученията на У. Смит, Е. Уайт и Р. Пристън⁵⁵, които имат оспорим

⁵⁵ Твърдо е убеждението на баптиския пастор Уилям Милър, че Иисус Христос скоро ще дойде втори път на земята за съд на човечите, а белезите според него вече били налице: охлаждане на вярата в Бога, липса на любов между човечите, поява на лъжеучители, войни, глад, трусове и т.н. Това е повод за възникване на сектата на т.нар. адвентисти (от лат. *adventus* – „идване“). У. Милър и неговите съмишленици много пъти правят опити да изчислят датата, когато Иисус Христос ще дойде втори път на земята за съд. Към края на 1843 г. У. Милър заявява, че е допуснал грешка в изчисленията, като прави друго изчисление, според което Христос щял да дойде на 14-ти април 1844 г. Това изчисление също се оказва невярно. Въпреки тези грешки последователите на Милър не го изоставят, а учението му не е било забравено. След този период се появява учението за пазене на съботата, с което се свързва името на една покръстена в баптизма еврейка – Рахила Пристън. Тя идва във Вашингтон и приема адвентисткото учение. Под нейно влияние тамошната адвентистка община започва да пази съботата и така е поставено началото. С други думи сектата на съботяните възниква сред обществото на адвентистите във Вашингтон. С пазенето на съботата е направен пробив да бъде пазен законът Моисеев. Обществото на съботяните започва да пази и други неща от този закон като деленето на животните на чисти и нечисти. Под еврейско влияние съботяните възприемат и садукейското учение, че няма възкресение, ни Ангел, ни дух. Те въвеждат и десетъка за издръжка на своите общества. (срв. Ибришимов, Г. *Съботата и неделята в светлината на Светото Писание*, Велико Търново, 1993, 5–7). Учението за пазене на съботата е било подкрепено от съботянката Елън Уайт (1827–1915), която се е славела със своите съновидения. В едно от тях е била заведена в небесното светилище, където Христос ѝ отворил капака на ковчега на завета. В него тя видяла четвъртата заповед за съботата потъмняла. Според дадените ѝ обяснения причината била, че християните не пазели съботата (Пак там, с. 10). Така тя комбинира двете идеи – за влизането на Христос в небесното светилище и за поддържането на еврейския шабат (събота), като твърди, че е имала много видения, подкрепящи тази доктрина. Заедно с други двама съмишленици тя формира деноминацията на адвентистите, която през 1860 г. официално получава днешното си име – Църква на адвентистите от седмия ден. Е. Уайт става известна със своите пророчески видения, а за адвентистите написаното от нея става закон. Тя успява да напише над 50 книги освен по веровите въпроси и по много други (Вж. <http://www.pravoslavieto.com/inoverie/adventism/index.htm>; посетен на 07 май 2023). Приближеният на Е. Уайт пастор Урия Смит написва на книгата „Размисли върху книгите Даниил и Откровение“. В нея той описва случая на несбъждане на пророчеството на У. Милър в 1844 г. и смущението на адвентистите по този повод. Той разказва и за продължаващата им ревност да определят следващи дати за идването на Христос (без да се замислят за заблудата, в която са паднали). Макар някои да отпадат от адвентното движение, други продължават с изчисленията и надеждите. В крайна сметка тяхната ревност ги довежда дотам да твърдят, че адвентното движение било определено от Прови-

характер, вече поражда съмнения и в техните убеждения. Затова и отец Георги изцяло се обръща към библейския текст и чрез последователно анализиране на всеки техен възглед, дава ответен прочит за съботата, а също и за Христовото Възкресение.

На първо място, съботяните имат сериозни колебания към кой от двата Завета да се обърнат, за да обосноват тезата си за съблюдаването на съботния ден. Като не откриват ясна и категорична заповед да се пази съботата в новозаветно време, те решават да докажат, че тя е била постановена още преди грехопадението в Едемската градина. Започват да учат, че чрез Адам съботата е била дадена на цялото човечество, за да я пази. Съботяните се основават на текста от книга Битие 2:2-3, където се казва: И свърши Бог до седмия ден Своите дела, що прави, и в седмия ден си почина от всичките Си дела, що извърши. Бог благослови седмия ден и го освети, защото в него си почина от всички Свои дела, що бе сътворил и създал. Приведеният текст обаче не е доказателство за твърдението на съботяните, а причините според отец Георги са две:

Първо, в библийския текст се говори за почивка на Бога в седмия ден на първата, творческа седмица, а не за почивка на човека; и второ – почивката на Бога не е поради умора от физически труд, защото Бог сътворил всичко чрез Своего творческо слово. И тъй като Бог нямало какво да прибави към сътворения свят и всичко било добро и даже твърде добро, Бог изпитал удовлетворение, блаженство от сътвореното, затова благословил и осветил седмия ден. Това не означава, че Бог дал заповед в Едемската градина да бъде пазен седмият ден, още повече, че този ден дори не е наречен събота. Наред с посоченото, текстът за Божията почивка е предаден от Моисей, а не директно от Бога, и е в повествователна, а не в заповедна форма. Следователно, заключава отец Георги, съботяните няма как, основавайки се на тези стихове, да защитят своята теза⁵⁶.

Св. пр. Моисей написал книгата Битие не по човешко предание, а

дението и стигат до извода, че грешката, която са направили, не е била относно времето, а относно светилището... (Повече вж у Ибришимов, Г. *Съботата и неделята*, в: Ибришимов, Г. *Духовни бисери*. София, 1992 [Ibrishimov, G. *The Sabbath and Sunday*, in: Ibrishimov, G. *Spiritual Pearls*. Sofia, 1992], с. 9).

⁵⁶ *Ibid.*, 26–29.

след срещата си с Бога на планината Синай и след като Бог му разкрил начина за сътворение на света и му дал 10-те заповеди (Изх. 24:12). Моисей не по предание научил за почивката на Бога в седмия ден, а от четвъртата заповед, заповедта за пазене на съботата: „Помни съботния ден, за да го светиш; шест дена работи и върши (в тях) всичките си работи; а седмият ден е събота на Господа, твоя Бог: недей върши в него никаква работа ни ти, ни син ти, ни дъщеря ти, ни робът ти, ни робинята ти, ни (волът ти, ни оселът ти, нито какъвто и да е) твой добитък, нито пришълецът ти, който се намира в жилището ти; защото в шест дена създаде Господ небето и земята, морето и всичко, що е в тях, а в седмия ден си почива; затова Господ благослови съботния ден и го освети.“ (Изх. 20:8-11). Повод Бог да даде четвъртата заповед на евреите, бил да знаят, че както Бог с почивката Си осветил седмия ден – съботата – така и хората с почивката си – да я освещават.

Друго доказателство, че Бог не давал заповед за съботата в Едемската градина, е, че патриарсите не пазели съботата, защото тогава просто не е имало заповед за нея. Бог сключил завет с Ной, но не му дал заповед за съботата; сключил завет и с Авраам, който включва обрязването в осмия ден, но заповед за съботата не е постановена; праведният Йов също не пазел съботата, той се молел и принасял жертва за синовете си когато привършвали гощавките, а не в седмия ден.

Книга Битие обхваща периода от сътворението на света до излизането на евреите от Египет, но в нея седмият ден не е наречен събота, нито пък, според отец Георги, изобщо се говори за съботата. Това е второто сигурно доказателство срещу възгледа на съботяните, че съботата била позната до излизането на евреите от Египет. По време на Египетското робство те не познавали и не съблюдавали съботата; по нареждане на фараона полагали непосилен труд за правене на тухли и други тежки дейности (Изх. 1:8-14). Моисей никъде не е написал за този период, че евреите били заставяни да нарушават съботната почивка, а получили заповед единствено за празника Пасха (Изх. 12:2-11)⁵⁷.

Според Свещеното Писание Бог е дал съботата на еврейския на-

⁵⁷ *Ibid.*, 29–32.

род и това е тясно свързано с историята му – ако е нямало еврейски народ, нямало е да има и събота: *...и помни, че (ти) беше роб в Египетската земя, но Господ, Бог твой, те изведе оттам с твърда ръка и висока мишца, затова и ти заповяда Господ, Бог твой, да тачиш съботния ден (и свето да го пазиш)* (Втор. 5:15). Като цитира Писанието, отец Георги защитава твърдението, че Бог е дал съботата на еврейския народ след излизането им от робство в Египет на Синайския полуостров (Изх. 16:16-31), а второто даване на заповед за съботата става направо от Бога на планината Синай като една от 10-те Божии заповеди. Посочват се и основанията: от една страна, Бог е осветил този ден, като си починал в него, а от друга – за спомен на това, че Бог е, Който освещава еврейския народ (Изх. 20:11; Втор. 5:15; Изх. 31:13).

Съботяните предлагат и други основания, за да докажат тезата за пазенето на съботата: първо, тя е дадена като „вечна наредба“ и „вечен закон“ (Лев. 16:31; Изх. 31:16), но посочените заповеди са отменени в Новия Завет, затова и съботяните не ги съблюдават. Следователно основаниято, че заповедта е дадена като вечна наредба и вечен завет, не е доказателство, че съботата трябва да се пази в новозаветно време; и второ – според съботяните, тъй като съботата е включена в 10-те Божии заповеди, то тя е вечна и неотменима, както и останалите девет. Тук отец Георги пояснява чрез 1 Тим. 1:8-11 – А ние знаем, че законът е добър, ако някой го употребява законно, като знае, че законът е установен не за праведник, а за беззаконници и непослушници, за нечестивци и грешници, за несправедливи и скверни, за ония, които оскъряват баща си и майка си, за човекоубийци, за блудници, мъжеложи, *разбойници*, скотоложи, *лъжци*, *клетвопрестъпници* и *за всичко друго, що е противно на здравето учение, по славното благовестие на блажения Бог, що ми бе поверено*. Да, заповедите са вечни и неотменими, но това е така за грешния и покварен свят⁵⁸.

Християнинът се води от по-свършени заповеди – любов към Бога и любов към ближните, а нравствените заповеди на Декалога, са техни предобрази: първите три се отнасят за любовта към Бога, а последните шест – за любовта към ближните. Четвъртата заповед, тази за съботата, е предобраз на Божието покоище, което Иисус Христос

⁵⁸ *Ibid.*, с. 33.

отвори чрез изкупителното дело за вярващите в Него: Бог, след като в старо време много пъти и по много начини говори на отците чрез пророците, в последните тия дни говори ни чрез Сина, Когото постави за наследник на всичко, чрез Когото сътвори и вековете и Който, бидейки сияние на славата и образ на Неговата ипостас и държейки всичко с мощното Си слово, след като чрез Себе Си очисти греховете ни, седна отдясно на престола на величието във висините... (Евр. 1:1-3).

Трето, съботяните учат, че съботата е най-голяма от всички други заповеди, затова без нея Декалогът по думите на У. Смит е „едно нищо“⁵⁹. Иисус Христос опровергава това твърдение с думите Си към законника, който Го изкушавал с въпроса: „коя е най-голямата заповед?“; тогава Спасителят отговорил: любовта към Бога и любовта към ближния.

Четвърто, според съботяните съботата ще се пази в новото небе и новата земя (според Ис. 66:22,23); това е погрешно тълкуване на текста, защото ако е така, то съботяните трябва да пазят и новомесечията, а не го правят. Тук смисълът е, че Бог ще събере евреите и тяхното семе ще пребъде (ст. 20).

И пето – съботяните приемат съображенията на Е. Уайт и У. Смит за доказателства, че съботата никога няма да престане. Но св. Йоан Богослов категорично свидетелства, че във вечността няма да има слънце и месечина, нито ще има време, следователно няма как да има и съботни дни за почиване: ... и се закле в Оногова, Който живее вовеки веков и Който сътвори небето и каквото е на него, земята и каквото е върху нея, и морето и каквото е в него, – че не ще вече да има време... И градът няма нужда ни от слънце, ни от месечина, за да светят в него, понеже Божиата слава го е осветила, и светило му е Агнецът... (Откр. 10:6; 21:23).

Съботата е дадена на еврейския народ, а в новозаветно време е отменена – това е главното, което трябва да се даде като кратък отговор. Заповедта за съботата е четвъртата от 10-те Божии заповеди в Стария Завет, дадени на Моисей и чрез него на еврейския народ; тя е предобраз на Божието покоище, на Божието Царство, което се

⁵⁹ *Ibid.*, с. 34.

дава на хората сега, в новозаветно време, поради извеждането им от робството на сатаната.

Съботата е едно от средствата за усвояването на изкупителното дело в Стария Завет; такива средства – предобрази на Новия Завет, са вярата в Йехова (вечно Съществуващия), която в новозаветно време преминава към вярата в единия истинен Бог и пратения от Него Иисус Христос; обрезанието в осмия ден при евреите като предобраз на кръщението в Новия Завет; покаянието за лично сторените грехове пред свещеник – съществува и в Стария, и в Новия Завет; яденето на пасхалния агнец, който в Новия Завет е Сам Христос в св. Евхаристия; пазенето на закона – съответно съблюдаването на всички Христови заповеди⁶⁰.

Съботяните си поставят две цели относно пазенето на съботата: да обосноват учението си чрез Священото Писание и да докажат, че вместо Възкресението Христово трябва да се съблюдава съботата.

На първо място, в живота на евреите тя е била със значение на празник, който им напомня, че вярват във вечно Съществуващия, Който сътворил света в шест дни, а в седмия Си починал, затова и те е трябвало да почиват в този ден. Също така са били длъжни да освещават съботата и да помнят, че Бог е Който ги освещава.

Според отец Георги символическите значения на съботата са три: първо, съботата като предобраз на Божието покоище (на блаженото небесно състояние); второ, съботата като пророчество за почивката на Иисус Христос с плът в гроба и трето – съботата като средство за усвояване на изкупителното дело в Стария Завет.

Бог е определил в Божието покоище да влязат евреите, но поради непокорството им те не били допуснати в него (Пс. 94:10-11). Божието покоище обаче не е било окончателно затворено за тях (Пс. 94:7-9); гласът, за който говори цар Давид, е гласът на Иисус Христос. Св. ап. Павел напомня, че Божието покоище е все още отворено за евреите. Съботяните учат, че съботата остава в сила и в новозаветно време, но в оригинала на гръцки език вместо „съботна почивка“ стои не саббат – събота, а сабатисмос – успокоение, т.е. Божието покоище. Съботата като земна почивка е преходен период, който трябва да отmine, тъй

⁶⁰ *Ibid.*, 35–39.

като е заменен от Божието покоище, отворено от Иисус Христос за нас, прилично на състоянието, в което Адам е пребивавал след сътворяването му и преди грехопадението.

Отец Георги пише: „Както Бог в шест дена сътвори света и в седмия си почина от всичките Си дела, тъй и Иисус Христос, след завършване на обществената Си проповед, в шестия ден, в който човек бе сътворен, Той го възсъздаде с изкупителната Си смърт на кръста, а в седмия почина с плът в гроба.“⁶¹

Изпълнението на всички старозаветни наредби се вменява по Божия милост като средство за усвояването на изкупителното дело за починалите евреи до идването на Иисус Христос. След Боговъплъщението те са били заменени в Новия Завет с действителните образи на нещата, които са вещаели. В този смисъл съботата е служела като средство за усвояване на изкупителната жертва в Стария Завет. Както многократно потвърждава отец Георги обаче, по Божие определение съботата е отменена с отменянето на Стария Завет: Ето, настъпват дни, казва Господ, и ще склуча с дома Израилев и с дома Иудин нов завет, - не такъв завет, какъвто склучих с бащите им в деня, когато ги хванах за ръка, за да ги изведа из Египетската земя; оня мой завет те нарушиха, ако и да оставах в съюз с тях, казва Господ. Но ето, заветът, който ще склуча в Израилевия дом след ония дни, казва Господ: ще вложa Моя закон във вътрешността им и ще го напиша в сърцата им, и аз ще им бъда Бог, а те ще бъдат Мой народ. И няма вече да учат един другия, брат – брата и да говорят: „познайте Господа“, защото всички, от малък до голям, сами ще Ме знаят, казва Господ, защото ще простя беззаконията им, и за греховете им няма вече да си спомня. (Йер. 31:31-34). С отменянето на Завета се отменят всичките му наредби, а заедно с тях и тази за съботата.

Новият Завет е Завет на по-съвършени наредби, които са записани в сърцето. А съботата като състояние на покой е заменена с небесния покой, с Божието Царство, в което влизат душите след смъртта. След Второто пришествие там ще влязат и възкръсналите тела, което в пълнота ще възвърне човека към първото състояние, от което е отпаднал.

⁶¹ *Ibid.*, 36–37.

Влизайки в противоречие със самите себе си, съботяните твърдят, че съботата не е включена в Стария Завет, поради което не е отменена. Но има твърде ясни и категорични доказателства в Свещеното Писание, които опровергават това твърдение. Нещо повече, Старият Завет е сключен за пазене на 10-те Божии заповеди, една от които е тази за съботата: И Господ ви говори (на планината) изсред огъня; гласа на думите (Му) чухте, но образ не видяхте, а чухте само глас. И Той ви яви завета Си, *който ви заповяда да изпълнявате*, десетословие, *и го написа на две каменни скрижали*. (Втор. 4:12,13). Бог чрез пророците е предсказал отмяната на съботата в новозаветно време, което се е изпълнило, след като евреите се отричат от Господ Иисус Христос пред Пилат Понтийски и Го предават на разпятие. Съботата като празник е била забравена в Църквата, а днес само съботяните се опитват да я възстановят.

Съботата в светлината на Новия Завет

Необходимо е да се посочи какво е отношението на Иисус Христос и на св. апостоли към съблюдаването на съботата. Затова отец Георги отделя цялата следваща глава на този важен за християните въпрос.

За старозаветния човек нарушаването на съботата не е било нещо ново; свещениците са нарушавали съботата и то в храма, като ковели животни, палели огън и извършвали жертвоприношения. Всичко това те са правели по предписание на Моисеевия Закон. Свещениците са нарушавали съботата, когато са извършвали дължимите жертвоприношения в светилището, а когато обрезанието в осмия ден се е паднело в събота, се оказва, че заповедта за него стои по-високо от заповедта за съботата.

Точно това припомня Иисус Христос на фарисеите, които се опитват да Го уличат в грях, че не съблюдава съботата. Нима няма да отвърже всеки добичето си в съботен ден и да го напои, а колко повече от животните е ценен човекът, припомня Господ на фарисеите. Иисус Христос не отрича, че нарушава съботата; след изцеление на слепородения, фарисеите са говорили за Него, че не е от Бога, защото не пази съботата (Йоан. 9:16). Неведнъж Той не само с думи, но и на дело,

показва, че в съботен ден е позволено да се върши добро, както и че не човек е направен за съботата, а съботата – за човека, защото Човешкият син е Господар и на съботата (Мат. 12:11-13; Марк. 2:25-28).

Всичко това според отец Георги накратко обобщава учението на Господ Иисус Христос за съботата, а примерът Му с многобройните изцеления, извършени в съботен ден, е показателен за проповядваната от Него истина относно съботата. Спасителят не съблюдава съботния ден, защото с Неговото идване, както са били предсказали и пророците, тя е прекратена. Не е била прекратена само съботата, но и всички наредби на закона, които са били сянката на бъдещите блага, а не самият образ на нещата, както пише и св. ап. Павел : Законът, като има сянката на бъдещите блага, а не самия образ на нещата, никога не може с едни и същи жертви, принасяни постоянно всяка година, да направи съвършени ония, които дохождат с тях. (Евр. 10:1).

По примера на Спасителя св. апостоли също не пазят съботата, а за това разбираме от Първия Вселенски събор на Църквата, наречен Апостолски. На него обрязването се предлага като условие за спасение, което води до подценяване на вероизповедта и отричане на Христовото дело. Апостолите се възпротивяват на предложението на юдействащите да се обрязват езичниците, обрязването се е предлагало като условие за спасение, което води до подценяване на вероизповедта и отричане на Христовото дело. След дълго разискване, в което дори не става въпрос за съботата, апостолите решават, че законът е иго, което никой от тях не е могъл да понесе. Апостолите, водени от Светия Дух, единодушно вземат решение да не се възлага товарът на пазене на закона върху езичниците, а само въздържане от осквернени идоложертвени храни, блудство, удавнина и кръв и да не правят на други това, което не е тям угодно⁶².

Следователно заради вярата и кръщението човеците се приемат в Църквата, без да бъдат задължени за пазят съботата. Апостолският събор не включва съботата в допълнително дадените заповеди и освобождава езичниците да не пазят нищо от закона Моисеев, включи-

⁶² Вж. (Деян.15: 19, 20): Затова аз съм на мнение да се не правят мъчнотии на ония от езичниците, които се обръщат към Бога, но да им се пише, да се въздържат от осквернени идоложертвени храни, от блудство, удавнина и кръв, и да не правят на други онова, което не е тям угодно.

телно и съботата.

Както и днес, така и в ранната Църква норма за влизането става не обрязването, а вярата и кръщението. С този събор се потвърждава отменянето на Стария Завет с неговите заповеди, в това число – обрязването и съблюдаването на съботата⁶³.

Едно от твърденията на съботяните е, че съботата е най-важната заповед. Въпросът тук е дали те са по-добре осведомени от самите евреи относно пазенето на закона, след като на Апостолския събор е бил поставен въпросът тъкмо за обрязването, а не за съботата. За съботяните обаче не Христовото изкупително дело, а съблюдаването на съботата е условието за спасение.

С присъщата си конкретика и изчерпателност отец Георги защитава истините на вярата по отношение на учението на Господ Иисус Христос за съботата, учението на апостолите и на древната Църква, насочвайки вниманието и към мнението на св. ап. Павел.

До своето обръщане ап. Павел е строг ревнител на Моисеевия закон, но след срещата с Господ в Дамаск във видение, у него настъпва обрат. Разбира, че не законът, а вярата в Иисус Христос спасява. Оттогава от гонител и ревнител на закона, става проповедник на вярата в Христос; пряко или косвено в своите послания апостолът също говори, че съботата е отменена. За закона той пише: Законът, като има сянката на бъдещите блага, а не самия образ на нещата, никога не може с едни и същи жертви, принасяни постоянно всяка година, да направи свършени ония, които дохождат с тях. (Евр. 10:1); И тъй, законът противен ли е на Божиите обещания? Съвсем не! Защото, ако беше даден закон, който да можеше да животвори, *то наистина оправданието щеше да бъде от закона* (Гал. 3:21); ... обаче, като узнахме, че човек се оправдава не чрез дела по закона, а само чрез вяра в Иисуса Христа, и ние повярвахме в Христа Иисуса, *за да се оправдаем чрез вярата в Христа, а не чрез дела по закона; защото чрез дела по закона няма да се оправдае никоя плът.* (Гал. 2:16).

А относно съботата в посланията му четем следното: И тъй, никой да ви не осъжда за ядене, или пиене, или за някой празник или новомесечие, *или събота: това е сянка на бъдещето, а тялото е*

⁶³ Ибришимов, Г. *Съботата и неделята* [Ibrishimov, G. *The Sabbath and the Sunday*], 50–53.

Христос. (Кол. 2: 16,17). Апостолът се бои да не би напразно да се е трудил между вярващите галатяни, които насърчава да стоят твърдо в свободата, която им е дал Христос, а не отново да се връщат към обрязването като средство за спасение и към таченето на „дни, месеци, времена и години“, което несъмнено включва и пазенето на съботата.

Иисус Христос е дошъл да изпълни закона и пророците, а част от закона е пазенето на заповедта за съботата. Факт е, че съботяните, обаче, освен тази заповед, не признават пазенето на останалите – например тази за обрязването, която (както вече се спомена) в редица случаи стои по-високо от заповедта за съботата.

Отец Георги подчертава, че Иисус Христос е употребил думата закон в смисъл на пророчества за Него, които Той е дошъл да изпълни, а не да отмени. Съботяните твърдят, че тези думи са казани от Христос в потвърждение на това, че съботата няма да бъде отменена в Новия Завет. Но текстът от Мат. 5: 17,18: Не мислете, че съм дошъл да наруша закона или пророците: не да наруша съм дошъл, а да изпълня. Защото, истина ви казвам: докле премине небето и земята, ни една йота, или една чертица от закона няма да премине, докато всичко не се сбъдне, – не е доказателство за пазенето на съботата в новозаветно време; напротив – Сам Иисус Христос не е пазил съботата, защото с Неговото идване, с идването на истинското Божие покоище – Царството Божие на земята – съботата като негов предобраз се е лишила от съдържание и отпаднала.

Денят на Христовото Възкресение

Кръстната смърт на Спасителя е предпоставка за Неговото Възкресение и обратно – без Възкресението Христово кръстната смърт губи своя смисъл и значение. Спасителното дело на Господ Иисус Христос, Неговата победа над смъртта и ада е действена именно във Възкресението, то е центърът на богочовешкото домостроителство, започнало с възплъщението на Бог Слово и завършило с възнесението на Богочовека.

Спасителното действие на Възкресението обема целия свят: Богочовекът приема смъртта, за да я унищожи при Своето Възкресение, но това е възможно именно защото той е Бог Слово.

Тайната на боговъплъщението, на проповедта, на Голготските страдания на Спасителя може да бъде разбрана единствено чрез и през Христовото Възкресение. Най-сигурното уверение за човешкото възкресение е истината, че Спасителят възкръсна като Богочовек, като Глава на цялото човечество.

Денят, в който Христос станал „глава на ъгъла“ (Лук. 20:17), е денят на Неговото Възкресение, когато е победил смъртта и завършил делото на спасението. За този ден е пророкувано като за ден на радост, ден, в който трябва да се развеселим: Камъкът, който отхвърлиха зидарите, той стана глава на ъгъла: тове е от Господа, и е дивно в очите ни. Тоя ден е Господ сътворил: *да се зарадваме и да се развеселим в него.* (Пс. 117:22-24).

Много пасажии в Стария Завет говорят тайнствено за смъртта, погребението и Възкресението на Исус Христос (вж. Пс. 15: 9-11; Пс. 29:4 и др.). Предвиждайки възкръсението в осмия ден, Бог установява точно в него обрязването на младенци при евреите, което е било предобраз после на кръщението на вярващите. Осмият ден в Стария Завет е празнуван; в този ден, наречен празник Шатри, не се е вършела никаква работа, подобно на неделята сега. С това тайнство се посочва празнуването на осмия ден, в който Исус Христос е възкръснал (вж. Лев. 23:35-36; Неем. 8:18 и др., осмият ден съвпада с първия). Голямото значение на Възкресението е, че то е съставна част от делото на спасението: А след разговора с тях, Господ се възнесе на небето и седна отдясно на Бога. (Марк. 16:19). Този ден става най-радостният и за покойниците в ада, защото Христос слязъл там, за да проповядва на душите в него (1 Петр. 3:18-19).

Сам Исус Христос на Тайната вечеря нарича деня на възкресението ден на радост: ... Тъй и вие сега сте наскърбени; но Аз пак ще ви видя, и ще се зарадва сърцето ви, и радостта ви никой няма да ви отнеме... (Йоан. 16:20-23). На жените-мироносици Исус Христос казва: „Радвайте се“. Възрадва се е първо Божията майка, виждайки възкръсналия си син, накрая са се зараждали и всички апостоли, и всички вярващи. По повод на Възкресението св. ап. Павел казва: ... ако пък Христос не е възкръснал, то празна е нашата проповед, празна е и вашата вяра... (1 Кор. 15:14).

Навсякъде, където и да проповядват и основават църковни събрания, апостолите учат вярващите да се събират в неделни дни, за да извършват св. Евхаристия и да празнуват. Оттогава досега там, където има вярващи, се празнува неделният ден, в който се извършва св. Евхаристия.

Всъщност най-сериозният проблем при съботяните се оказва директното им противопоставяне на пазенето на Възкресния ден – неделята.

Отец Георги отделя цялата последна глава на този въпрос. Тъй като в основата на апостолската проповед е Възкресението Христово, то ако Иисус Христос не е възкръснал, то тази проповед и свързаната с нея вяра, едва ли биха имали смисъл. Без Възкресение няма изкупление, защото ако Богочовекът не е възкръснал, то той нямаше да бъде Изкупител. Тогава нашата вяра би била ненужна и ние щяхме да сме си още в греховете.

По-нататък, ако Иисус Христос беше само умрял на кръста и тази смърт не беше последвана от възкресение, то първо, Сам Спасителят би останал под проклятието на греха, второ, човечеството не би получило от Него оправдание за греховете, и трето – нима можем да твърдим, че предстои всеобщо възкресение на мъртвите?

Божествената истина обаче, която именно като такава е безусловно вярна, ни представя друга несъмнена действителност: Благословен да бъде Бог и Отец на Господа нашего Иисуса Христа, Който по голямата Си милост, чрез възкресението на Иисуса Христа от мъртвите, ни възроди за жива надежда... (1 Петр. 1:3). От приведения новозаветен стих разбираме, че дори вярата в Бога ни е дадена чрез Възкресението Христово, защото то е основата на нашата вяра в личното ни възкресение и безсмъртие.

Въпросът за Възкресението Христово е основата на християнската вероизповед, но съботяните твърдят, че ако не е празнуването на деня на Христовото Възкресение, то съботата щяла да се пази и досега. Дори твърдят, че пазенето на неделния ден е показател за служенето на сатаната, и че в Свещеното Писание няма основания за празнуването на неделния ден.

С много библейски цитати отец Георги опровергава и това по-

грешно убеждение на съботяните, като поставя акцента върху значимостта на самото Христово Възкресение: то е завършекът на нашето спасение, то е победа над смъртта, в този ден Господ влезе в славата Си и седна отдясно на Отца, това е най-радостният ден за покойниците в ада, това е всъщност празникът на празниците.

Като привежда доказателства от Священото Писание и от Священото Предание, главно свидетелства на църковните писатели от първите векове за съботата и неделята, отец Георги завършва с цялостна защита на основата на християнската вероизповед – Възкресението Христово

С това завършваме разглеждането на двете подбрани съчинения на ставрофорен иконом отец Георги Ибришимов. Макар от времето, в което ги е писал, да ни дели близо половин век, днес се сблъскваме със същия проблем на нездрава духовност, проявяваща се в отстъпление от личността на Богочовека Иисус Христос, от Неговите думи, от Неговото учение и проповед.

Истината за вероизповедта е, че тя не е нещо формално, а нещо живо, действено в Църквата. Това, което се изисква от нас, е да я пазим, да съхраняваме всички заповеди на Спасителя, основавайки живота си на тях. Тогава той би имал стабилна основа, което води към заветната цел – спасение в Царството Божие. Без пазенето на вероизповедта, завещана ни още от апостолско време, всичко е напразно и изгубено.

Днес пропастта и разделението между християните стават все по-големи; дори диалогът (тук не става дума за обединение) между православни, католици и протестанти е затруднен. От трудовете на отец Георги се убеждаваме за значението на християнската вероизповед, за която мъчениците са отдавали живота си, а други са оставяли всичко, за да следват Христос. Без придържане към истината, няма как да се постигне единството и пълнотата на мира и любовта.

В своите съчинения отец Георги Ибришимов разкрива картината на Божието домостроителство през призмата на православната вероизповед, осветявайки чрез светлината ѝ всички онези отклонения от нея, които водят до невъзможността за истинско единение.

Двустранна се оказва неговата задача: от една страна, той е сери-

озно ангажиран да предпази православните вярващи, които не познават Священото Писание от заблудите, характерни за т. нар. инославен свят, а от друга – с грижата на бащата от притчата за блудния син, се опитва да завърне към православната вяра дори и една заблудила се душа. Тази задача не е лека поради отговорността, която полага на плещите, но с голямото си сърце и самоотверженост, с умението си на познавач и проповедник на Божието слово, отец Георги Ибришимов я постига. И всичко това с особена грижа за душите – първо, за православните християни, които са податливи към съмнения във вярата и заблуди и второ, за онези, които са се втурнали към чужди религиозни учения. Не са много пастирите, които са се заемали с подобна задача, затова и духовници като отец Георги са особено необходими и ценни за всяко време.

Уверени сме, че проповедта на отец Георги Ибришимов към заблудените и изгубени души, не е била „празна, нито напразна“, още повече, че неговата вяра е оделотворена в живота му.

Не е напразна и нашата надежда както за упокоението на душата му при Бога, така и за думите на Господ: Хубаво, добри и верни рабе! В малкото си бил верен, над много ще те поставя; влез в радостта на господаря си (Мат. 25:23).

Библиография

Богоносец. Св. Игнатий, Послание до филиделфийци,“ в: Светоотеческо наследство. Изборник. Прев. Св. Риболов, Ал. Кашъмов, Ст. Терзийски, София: Омофор, 2001 [S. Ignatius of Antioch, Epistle to Philippians. In: Patristic Heritage. Anthology. Trans. St. Ribalov, Al. Kashamov, St. Terziyski, Sofia: Omophor, 2001].

Дамаскин. Св. Йоан, Точно изложение на православната вяра, София, 1996 [St. John of Damascus. An Exact Exposition of the Orthodox Faith, Sofia, 1996].

Златоуст. Свети Йоан, Девет слова за покаянието. Прев. Ев. Минева, София: Тавор, 1994 [Saint John Chrysostom. Nine Homilies on Repentance. Trans. Ev. Mineva, Sofia: Tabor, 1994].

Ибришимов, Г. Причини за разделение на вярващите (ръкопис), В. Търново, 1980 [Ibrishimov, G. Reasons for the Division among Believers (manuscript), Veliko Tarnovo, 1980].

Ибришимов, Г. Духовни бисери. София, 1992 [Ibrishimov, G. Spiritual Pearls. Sofia, 1992].

Църковен вестник, брой 24–26 от 1946 г. [of the Church Gazette, Issue 24–26 from 1946], с. 17.

Църковен вестник, бр. 3, 1989 [Church Gazette, Issue 3, 1989], с. 8.